

ਸਾਲ ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜਨਵਰੀ, 2008

ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਚੇਅਰਪਰਸਨ

ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money Order, Cheque, Draft & correspondence

V.G.R.M Charitable Trust 'Atam Marg' Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901 Pb.

India. Office 'Atam Marg' Ph. No. - 0160-2255002, Fax.-2255009, , Mobile - 9417214391,79

FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼) CONTACT NO.

U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 408-263-1844

Bhai Kuldeep Singh Sher Gill
Phone : 408-230-8319

Bibi Sukhvinder Kaur Bains
Phone : 403-270-3387

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 604-433-0408

England - Bibi Gurbax Kaur / Jagtar Singh Jagi
Phone : 0121-200-2818

Fax : 0121-200-2879, Raj Mobile : 07968734058

Australia - Bhai Jiwan Singh ji
Phone : 03-943-65865, Fax : 03-943-65867

For more information please visit us on internet at:-
Email : atammarg@glide.net.in, contact@ratwarasahib.org
http:# www.ratwarasahib.org, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਬਾਰਾਹਮਾਹਾ 2
2. ਸੰਪਾਦਕੀ 3
3. ਚਉਥੇ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੇ 4
4. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ 9
5. ਸਮੁੱਚੀ ਅਰੋਗਤਾ ਲਈ ਪਥ-ਪਰਦਰਸ਼ਕ 23
6. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਤਪ ਅਸਥਾਨ 29
7. ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ 37
8. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤ 49
9. ਸੰਤ ਬਿਮਲਾ ਸਿੰਘ 56

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255001
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਬੀਜੀ	9417214381
ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	9417214378
ਜਥੇਦਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇੰਚਾਰਜ	9417214383
ਜਰਨਲ - 9417214384, ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ -	9417214382
ਬਾਬਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9417214385
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ	9417214386
ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ	9417214390

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 0160-2255003

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਕਾਈ ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਚੈਨਲ 0176 ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ -

ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ www.amritbani.com ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਿਚੁਅਲ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਯੂ.ਕੇ.

ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥
ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥
ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥
ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥
ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾ - 136

**ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ
ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾ - 136**

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ, ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਿਧਿਆਸਣ ਰਾਹੀਂ ਤੱਤ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਸਫਲ ਨਹਾਉਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪ ਜਪਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਪਾਉਣਾ ਹੈ-

**ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ
ਦਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾ - 136**

ਇਸ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ, ਉਸਦੀ ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਹਿਵ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਮਨੋ ਮਨ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ; ਇਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਐਸੇ ਨਾਮ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪ ਛੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਕੀ, ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਸਕਰਣ ਵਿਚ ਜੋ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਇਹ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ, ਫੋਕੇ ਸਾਧਨ ਹੋਰ ਤੈਹਾਂ ਇਸ ਮਨ ਉਪਰ ਅੰਦਰਲੀ ਮੈਲ ਕਾਰਨ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮਨ ਉਪਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ, ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਜਦੋਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੱਤ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਾਮ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਤਰੂ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਰਗੇ ਦੁੰਦਰ ਸ਼ਤਰੂ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਲੋਭ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਦਿਬ

ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਹਰ ਥਾਂ ਉਪਰ ਇਕੋ ਜੋਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸੂਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਤਰੂਆਂ ਦਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਨਈਆ ਨੂੰ ਪਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੈਵੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦਾ ਉਭਾਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਜੀਵ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਇਥੇ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਵ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ੇ ਆਉਣਗੇ-

**ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ
ਜਹਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾ - 136**

68 ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਫਲ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਉਪਰ ਦਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਹ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਤਿ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਨ ਦਾਨ, ਵਸਤਰ ਦਾਨ, ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਦਾ ਦਾਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਨਾਮ ਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ
ਪਰਵਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾ - 136**

ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 ਤੇ)

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 2008 ਦਾ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਆਪ ਜੀ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟਲ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 300 ਸਾਲਾ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਵਕ ਮਨਾਉਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਝਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 1973 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ। 'ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ' ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਅਡਵਾਂਸ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਰਤਣੇ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਣਾ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਟਾਈਮ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਉਪਰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 5.30 ਤੋਂ 6.00 ਤੱਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਦਰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ 50 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਚੈਨਲ ਉਪਰ ਨਿਰੰਤਰ 24 ਘੰਟੇ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੂਹਜ਼ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਕਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ।

ਰੂਹਾਨੀ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਾਗਤ ਮਾਤਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਉਪਰ ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ ਦਰਜਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੂਰਨ ਸਫਲ ਇਨਸਾਨ

ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਅਕ ਆਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਰਗ ਅਧਿਆਪਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਬੀ.ਐਡ. ਕਾਲਜ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਆਪਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੂਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਹੱਲ ਅੰਦਰ 100% ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਕੇ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਮੂਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਸਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਵੱਲੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਸਤਿਸੰਗੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਨ।

ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਾਗੂੰ ਹੀ ਇਹ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਉਪਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਚਲ ਰਹੇ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਪਣੀ ਲਾਇਫ ਮੈਂਬਰ 7 ਤੋਂ 10 ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲ ਦੇ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰੀ ਭੇਜਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਲਾਇਫ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੋਖ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਨਾਲ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ।

(*****)

ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਬਚਨ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥
ਇਛਾ ਪੁਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ
ਹਰਿ ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥
ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ
ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥ ੧ ॥
ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥
ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮੁਖ ਉਜਲ ਹੋਈ ਹੈ
ਨਿਤ ਧਿਆਈਐ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਹ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਭਇਆ
ਤਹ ਉਪਾਧਿ ਗਤੁ ਕੀਨੀ ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਇਹ ਮਤਿ ਦੀਨੀ
ਜਪਿ ਹਰਿ ਭਵਜਲੁ ਤਰਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੦

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਆਪ ਏਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਦਕੇ ਹਰੀ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਬਚਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੇਹ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਵਾਸਤੇ ਇੱਛਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧਤਾ ਵਾਸਤੇ ਇੱਛਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ ਹੈ, ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਯਤਨ ਕਰਦਾ

ਹੈ, ਦੇਸਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਆਹ ਚੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਖਪਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਮੰਤਰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ -

ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੦

ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ ਉਠੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ -

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਸੋ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ -

ਇਛਾ ਪੁਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ

ਹਰਿ ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥

ਕਾਮਧੇਨ ਇਕ ਗਊ ਹੈ, ਪਾਰਜਾਤ ਇਕ ਦਰਖਤ ਹੈ, ਚਿੰਤਾਮਣ ਇਕ ਵੱਟੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ ਇਹ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੇ ਇਹ ਆਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਛਾ ਕਰਦੀ ਸਾਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਮੰਡਲ ਹੈ ਪਾਰਜਾਤ ਬ੍ਰਿਖ ਦਾ ਤੇ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਦਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਮਣ ਵੱਟੀ ਦਾ, ਇਹ ਹੀਰਾ ਹੈ ਕੋਈ। ਉਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਚਿਤਵੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਖੋਜ ਇਸ ਉਤੇ ਹੋਈ ਹੈ what after death? (ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕੀ?) ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰੂਹ ਨਾਲ ਉਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਚਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, (ਰੂਹ) ਇਥੇ ਤਾਂ ਵਤੀਰਾ ਹੀ ਹੋਰ ਹੈ,

ਨਾ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨੀਂਦ ਇੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਥਕਦਾ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ ਕੋਈ, ਇੱਥੇ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਸਦਾ ਹੀ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦਾ ਹੈ? ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ? ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਥੇ ਕਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ?”

ਉਹ (ਰੂਹ) ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਵੀ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੋਹਣੇ ਪਲੰਘਾਂ ਤੇ ਪੈਣ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੇਵਲ ਖਿਆਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਖਿਆਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਸਲ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇੱਥੇ। ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਕੁਝ ਖਾਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਇੱਥੇ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਕਾਨ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਚੀਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖਿਆਲ ਵੀ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਓ।

ਸੋ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਕਾਮਧੇਨ ਦਾ ਮੰਡਲ, ਪਾਰਜਾਤ ਦਾ ਮੰਡਲ, ਚਿੰਤਾਮਨ ਵੱਟੀ ਜੋ ਹੀਰਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮੰਡਲ ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਕੇਵਲ ਚਿਤਵਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਫੁਰਨੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਾਮ ਵੱਲ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹੋਰ ਸਭ ਕੰਮ ਸੁਖਾਲੇ ਨੇ -

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥ ਅੰਗ - ੯

ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਈ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਾ, ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਪਰ ਜਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬਾਹਰਲਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ

ਹੈ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਬਾਸੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਨੀਂਦ ਆਏਗੀ, ਫੁਰਨੇ ਚੱਲ ਪੈਣਗੇ, ਬੈਠਾ ਰਹੇਗਾ ਚੱਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਅਖੀਰ ਖੁਸ਼ਕ ਦਾ ਖੁਸ਼ਕ ਉਠ ਜਾਏਗਾ, ਕੋਈ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੌਂ ਚੱਲ ਜਾਵੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ - ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸੂਰਤ ਲੀਨ ਹੋਈ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਖੁਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਲਗਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਛਾ ਨਾ ਆਵੇ, ਅੰਦਰ ਫੁਰਨਾ ਨਾ ਆਵੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ, ਇਰਾਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੋ ਉਹ routine ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਖੁਸ਼ਕ ਦਾ ਖੁਸ਼ਕ ਫੇਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਭਿੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ਕੀ ਅੰਦਰ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਨਾ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਾਤ ਹੈ।

ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਲਈਆਂ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੁਕਤੇ ਤੇ ਠਹਿਰੇ, ਕਿਸ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਆਇਆ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂਰਤ ਫਸ ਜਾਵੇ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ੴ’ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ, ‘ਸਤਿਨਾਮੁ’ ਕਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ‘ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ’ ਤੱਕ ਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ‘ੴ’ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ’ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥
ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥
ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗੁ ॥
ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗੁ ॥
ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥**

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਅਭਿਨਾਸ ॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਸਾਰਾ ਹੀ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਸ਼ੁੱਕੇ ਸਾਰੇ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਗਏ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਪਈ, ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਜਵਾਬ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਇਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਕੀ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਬੜੀ ਔਖੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਲੂਣੀ ਸਿੱਲ ਚੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਵੇ, ਅੰਦਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਮਨ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਉਸ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਸਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੇ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪਏਗਾ ਕਿ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਰਸ ਤਾਰੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਸਭ ਦੀ ਸੁਰਤ ਉਠ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁੱਕੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਹੇਠਲੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਤਾਂ ਰਸ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਾਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਣ ਜਿਹੜੇ ਬਕਤਾ ਤੇ ਸਰੋਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਦੋਵੇਂ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਪੀ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਹਟੇ ਨਾ - ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਆਵੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਨਾ ਆਵੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਵੀ ਮੰਤਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੀ ਰਹੇ, ਥੱਕ ਜਾਵੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਰ ਹਟੇ ਨਾ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਸਨਾ ਜਿਹੜੀ ਜੂਠੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ, ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੁੱਚੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਏਗਾ - ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਅੰਦਰ ਰਸ ਹੋਏਗਾ ਫਿੱਕਾ ਉਹ ਬੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਰਸਨਾ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰਾਸ ਦੇ ਮੰਜਲ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝਰਨਾਹਟ

ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ੍ਰਾਸ ਨਾਲ ਜਪਦਾ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਥੱਕੇ ਨਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਪਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ੍ਰਾਸ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਦਿਮਾਗੀ ਨਾਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ mental ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਉਸ ਮੰਡਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਥੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਪਦੇ ਹਾਂ - ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਥਾਂ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਾਰਜਾਤ ਦਰਖਤ ਵੀ ਹੈ, ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਵੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇੱਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ੁੱਭ ਇੱਛਾ ਹੋਏਗੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਸੋ ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ -

ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ

ਹਰਿ ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥

ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੂੰ ਧਿਆਵੇਂ, ਹੋਰ ਮਿਹਨਤਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ -

ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ

ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਲਪਤ ਸੁੱਖ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਗਲ-ਗਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮਹੀਨਾ-ਮਹੀਨਾ, ਦੋ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤਪ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪ ਕੇ ਮੰਤਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਜਦੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖ੍ਰੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਨਾਮ

ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਨਾਲਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਖ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਨਾਮ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ? ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਆਉਣਾ ਜੱਗ ਤੇ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ -

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ
ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੦

ਐਨੇ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਐਨੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ, ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ ਤਾਂ ਦੱਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਤੇਰਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੋ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ -

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੦

ਜਨਮ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਾ ਆਇਆ। ਮਿਲ ਤਾਂ ਗਿਆ ਸੀ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ-ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ
ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਗੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ
ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੧

ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਆ ਗਈ ਸੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਤਾਂ ਵਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਗਿਆ -

ਬੁਰੇ ਕਾਮ ਕਉ ਉਠਿ ਖਲੋਇਆ ॥
ਨਾਮ ਕੀ ਬੇਲਾ ਪੈ ਪੈ ਸੋਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੭੩੮

ਉਲਟਾ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਦਾ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਤਾਂ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਪਰ ਤੂੰ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਨਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਿਹਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮੱਥੇ ਟੇਕ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਖੁਸ਼ਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਦਾ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ
ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਫੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੨

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਲ ਜਵਾਨੀ ਤੇ ਬਿਰਧ ਤਿੰਨੇ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਲੰਘ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਏਸ ਜਨਮ ਦਾ -

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ
ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੦

ਹੁਣ ਵੱਤ ਲੱਗੀ ਸੀ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਦੀ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਕਰਨਾ ਕੀ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਰਸਨਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸੀ, ਨਾਮ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਦਿਖਾ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸਿਰਫ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੧

ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਵੀ ਪਾਪ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਪਾਪ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਲਸ ਨੂੰ ਮਾਂਜਦਾ ਹੈ ਨਾਮ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਂਡਾ ਕਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ ਮਾਂਜਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ -

ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਨੁ ਮਾਂਜੀਐ ਭਾਈ
ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੯

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਂਜ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ, ਹੋਵੇਗਾ ਕੀ?

.....ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੯

ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ
ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੦

ਅੱਗੋਂ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਹਾਲ,,,,,, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੂੰ ਅੱਗੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ-

ਮਰਣਹਾਰੁ ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਾਹੀ ॥
ਅੰਗ - ੧੮੮

ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ-

ਆਗੇ ਕਉ ਕਿਛੁ ਤੁਲਹਾ ਬਾਂਧਹੁ
ਕਿਆ ਭਰਵਾਸਾ ਧਨ ਕਾ ॥
ਕਹਾ ਬਿਸਾਸਾ ਇਸ ਭਾਂਡੇ ਕਾ
ਇਤਨਕੁ ਲਾਗੈ ਠਨਕਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੩

ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ,
ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵੇ ਉਥੇ
ਇਹ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥
ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੨੬੪

ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਮ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ
ਕਰਨੀ ਹੈ -

**ਜਿਹ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਨੇ ਜਾਹਿ ਨ ਕੋਸਾ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਉਹਾ ਸੰਗਿ ਤੋਸਾ ॥
ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਉਜੀਆਰਾ ॥**

ਅੰਗ - ੨੬੪

ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜੇ
ਨਾਮ ਨਾ ਜਪਿਆ, ਦੁਖੀ ਹੋਏਗਾ, ਰੋਏਗਾ ਫੇਰ ਪਛਤਾਵੇਂਗਾ
ਕਿ ਸੰਤ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਸੁਣੀ -

**ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤਾ ॥
ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ
ਉਹ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦਾ, ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਸ ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ
ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਜਿਵੇਂ ਭੂਤ ਵੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਉਸ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ,
ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਸ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ
ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਲਗਨ ਨਾ ਰਹੀ।
ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸ
ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ? ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਕਤ ਆ
ਗਿਆ ਉਥੇ ਨਾਮ ਨੇ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ
ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਹੈ -

**ਜਹਾ ਪੰਥਿ ਤੇਰਾ ਕੇ ਨ ਸਿਵਾਨੁ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤਹ ਨਾਲਿ ਪਛਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ - ੨੬੪

ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤੇਰੀ ਪੁੱਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਉਥੇ
ਨਾਮ ਨੇ ਤੇਰੀ ਕਦਰ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰਾ ਮਸਤਕ
ਦਖਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਤੂੰ ਅਮੀਰ ਹੋਏਂਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ, ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਉਸਨੂੰ ਤੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਅਸਲੀ
ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਨਕਲੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਹੋਇਆ

ਹੈਂ। ਸੋ ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੀਆਂ
ਇੱਛਾਵਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ
ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜੇ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਧਿਆ ਲਏਂ, ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ
ਰੱਖੋ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ -

**ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥
ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮੁਖ ਉਜਲ ਹੋਈ ਹੈ
ਨਿਤ ਧਿਆਈਐ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥**

ਅੰਗ - ੬੭੦

ਇੱਥੇ ਵੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁੱਖ ਉਜਲਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ
ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਇਕ
ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਪਰ ਇਹ ਭਾਗਾਂ
ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਗ ਕੋਲ ਹੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ
ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ
ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨**

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਇਆ
ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,
ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕੱਢ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।
ਸਾਡਾ ਹਿਰਦਾ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਕਿਸੇ ਕਲਰਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਮੌਕਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸਦੇ
ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ
ਬਣ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਆਹ
ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਬਣ ਜਾਵੇਂਗਾ ਦਿਨ
ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰ ਦਏਗਾ, ਸਿਹਤ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ
ਕਰੇਂਗਾ, ਉਹ ਕੰਮ (ਸ਼ਰਤ) ਪੂਰੀ ਕਰੇਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਪਾਲ
ਬਣਨਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇੱਧਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਜਿਹੜੇ ਐਡੇ-ਐਡੇ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾ
ਭਰੋਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਉਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੱਲ, ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ
ਜਾਂਦੀ।

ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰੋ, ਨਾਮ
ਜਪੋ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਓ।
ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇਗਾ।

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।**

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮੁ ਹੈ, ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ, ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ
ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ, ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੂ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਨ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਦੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤੇ ਜੋ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਐਸੀ ਹਸਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਐਸਾ ਰਾਹ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਭਰਮਾਂ ਤੇ ਭੇਖਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਤੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਅਜੀਬ ਸਬਕ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਬਾਦਤ 'ਚ ਉਠੇ ਬਹੁਤ ਆਪ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਗੰਭੀਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਸਨ। ਨਾਲ ਦੇ ਜੋ ਪਿਤਰਸ ਵਗੈਰਾ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ! ਆਪ ਅੱਜ ਐਨੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਜੇ ਕੋਈ ਅਲੌਕਿਕ ਬਾਤ ਅੱਜ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੀ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਂਝੀ ਕਰੋ।

ਕਿਉਂਕਿ ਈਸਾ ਜੀ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੇ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ -

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ
ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੨
ਹਉ ਆਪਹੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣਦਾ
ਮੈ ਕਹਿਆ ਸਭੁ ਹੁਕਮਾਉ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੭੬੩
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੮

ਈਸਾ ਜੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਈਬਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ

ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਅੱਜ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਉਹ ਜੋੜਨੀ ਤੋੜਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਸਮਝਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਣੀ ਗੱਲ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਹੋ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਲੋਹ ਕਲਮ ਹੈ ਫੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਅੱਜ ਆਹ ਚੀਜ਼ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਆਹਿਤਾ ਉਤਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਲਹਾਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਲਹਾਮ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਾਰੀ ਈਸ਼ਵਰ ਕਿਰਤ ਦੱਸਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਉਚਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਲੋਂ ਆਈ ਹੈ, ਇਲਹਾਮ ਆਇਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਲੋਹ ਕਲਮ ਦੇ ਉਤੇ ਅੱਜ ਆਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਫੱਟੀ ਗਿਣਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਆਇਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਉਸ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕੋਈ ਅਲੌਕਿਕ ਬਾਤ ਦੇਖੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਹਾਂ। ਅੱਜ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਇਕ ਹਸਤੀ ਨਮੋਦਾਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਦਾੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਨੂਰਾਨੀ ਚਿਹਰਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲਾ, ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕੇਸ ਹਨ ਪਰ ਢਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੱਗ ਦੇ ਉਤੇ ਜੋ ਸਾਜੋ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਰਗੀ ਹੈ ਤੇ ਕਲਗੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਜੋ ਹੈ ਘੋੜੇ ਦੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਹੈ। ਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਂਹ ਦੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਉਤੇ ਧਨੁਸ਼ ਬਾਣ ਲਟਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛੇ ਸਵਰਨ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਥਾ ਹੈ, ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੁਖੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਖਾਸ ਰਹਿਮਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏਗਾ। ਪਰ ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਾਉਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਬੋਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਂ ਦੇਖੋਗੇ, ਆਏਗਾ ਐਸਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਓਹੀ ਆਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੋ ਸਾਖੀ ਜੋ ਹੈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸੋ ਸਾਖੀ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਐਉਂ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਇਕ ਬੇਦੀ ਸੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ, ਅੱਠ ਜੁਬਾਬਾਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਕੇ

ਵੱਡੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸੌ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪਹਿਲਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਜੋ ਸੰਮਤ ਨੇ ਉਹ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹੋਏ, ਸਿਫਰਾਂ, ਏਕੇ ਦੂਏ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਜੇ ਵੇਦ ਅੱਖਰ ਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰ ਵੇਦ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਜੇ ਸੁੰਨ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ੀਰੋ ਬਣ ਗਿਆ। ਆਕਾਸ਼ ਆ ਗਿਆ, ਆਕਾਸ਼ ਜ਼ੀਰੋ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਮਤ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵਾਕਿਆਤ ਸੀ, ਅੱਧਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤਾ, ਅੱਧਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਤੇ ਉਹ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨੂੰ ਬੜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮਿਲੀ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ, ਬੱਗੀ ਮਿਲੀ, ਘੋੜੇ ਸਵਾਰੀਆਂ, ਚਾਰ ਕੋਠੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇ ਦੱਸ ਦੇਵੇ ਸਹੀ ਸੰਮਤ, ਕਿਹੜੀ ਤੁਕ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਹੈ, ਕਿਹੜੀ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ, ਤਾਂ ਵੀ ਆਪਾਂ ਕੁਛ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਈਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਜਾਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਾਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਪੰਜ ਮੈਂ ਸੌ ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸੀ, ਪੰਜਾਂ ਹੀ ਤਖਤਾਂ ਤੇ ਭੇਟਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਈਸਾ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈ ਉਹ ਕਾਇਮ ਹੈ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਆਏਗੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੋ ਮੈਂ ਦੇਖੀ ਹੈ ਅੱਜ, ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਨਿਆਰਾ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ। ਜਿਹਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨਿਆਰਾ ਹੋਏਗਾ, ਸੋਚ ਨਿਆਰੀ ਹੋਏਗੀ। ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਝ ਨਿਆਰੀ ਹੋਏਗੀ। ਜੋ ਜਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ, ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਇਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ।

ਸੌ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਭਾਗਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਏ। ਜਨਮ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਲੋਅ ਆਈ, ਜੋ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇਖੀ, ਅੱਜ ਨਮਾਜ਼ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਪੂਰਬ ਵਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਸ਼ਰਾ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੀ ਸ਼ਰਾ ਦੀ। ਅੱਜ ਪੱਛਮ ਵਲ ਨੂੰ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਨਿਵਾਇਆ, ਪੂਰਬ ਵੱਲ

ਨਿਵਾਇਆ।

ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ! ਆਪ ਨੇ ਅੱਜ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਜੋ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਗਰਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮਸ਼ਰਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅੱਜ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸਾਰ 'ਚੋਂ ਉਤਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਖਿਆ।”

ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿੱਥੇ ਉਤਰਿਆ?”

ਪਟਨਾ ਹੈ ਨਗਰ। ਐਸ-ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲੀ ਮਹੱਲਾ ਹੈ। ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਥਾਉਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਭ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਏ ਨੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਆਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਇੱਧਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਮਗਰਬ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਮਸ਼ਰਕ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਲੰਮੀ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮਗਰਬ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਮਗਰਬ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਮਗਰਬ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੱਕੇ 'ਚ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਚਲੇ ਜਾਓ ਮਗਰਬ ਵਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮਗਰਬ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧੋ ਤਾਂ ਜਾਪਾਨ ਆ ਗਿਆ, ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮਗਰਬ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧੋ, ਸ਼ਿੰਘਾਪੁਰ ਆ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਥੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਸੀਮਤਾਂ ਕਿ ਇਧਰ ਮਸ਼ਰਕ ਹੈ, ਮਗਰਬ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਤੇ ਸੂਰਜ ਛਿਪਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹੋਰ ਫੇਰ ਹੈ, ਚੱਕਰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਨ੍ਹਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੀਮਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਨੇ।

ਉਹ ਬੰਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ, ਫੇਰ ਚੱਲ ਕੇ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗੇ ਉਸਨੂੰ। ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਮਨ ਵਿਚ ਤਸੱਲੀ ਆਈ। ਸੌ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ‘ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ’ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ, ‘ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ’ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਿਆਦਾਇਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੌਤਕ ਐਨੇ ਨਿਰਾਲੇ ਸੀ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਨਾ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯਤਨ ਹੋਏ ਨੇ, ਨਾ ਸਮਝੇ ਨੇ।

ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਉੱਲੂਆਂ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਲੂ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੂਰਜ ਨੂੰ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਰਕਭਰੀ ਅੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੜੇ ਮੇਲੇ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਬੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਆਦਰਸ਼ ਉਹਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋਏ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਹੀ ਪਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਨੇਕ ਕੋਨੇ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ। ਜਿਧਰੋਂ ਕੋਈ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹੀ ਚਿੱਤਰ ਮਨ ਵਿਚ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਵਕਤ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਕਮਾਨ ਮੋਢੇ 'ਚ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਧਨੁਸ਼ ਬਾਣ ਤੀਰ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਕਿਰਪਾਨ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਤੇ ਯੁੱਧ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਸ਼ ਇਹੀ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਖਦੇ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਜਿਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। 9 ਮਣ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਵਿਦਿਆਧਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸੀ। 102 ਲਿਖਾਰੀਆਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਪੰਜਾਹ ਨਸਰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, 52 ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਅੱਗੇ ਪਏ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਛਾਂਟ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੋ, ਜਾਂ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ 18ਵੇਂ ਪਰਬ ਦਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਿਆ, ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਨਾ ਧਨ ਦਿਤਾ, 200 ਸਿੰਘ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਏਪੁਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੋਪ ਦਾ ਫਾਇਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਨੇ ਚਿੱਟਾ ਝੰਡਾ ਕੱਢਿਆ। ਉਧਰੋਂ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਆਇਆ, ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਬੁਲਾ ਲਏ ਸਾਰੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਕੋਈ ਗਲੀਮ

ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਰਬ ਲਿਖਣ ਦਾ ਐਨਾ ਧਨ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਐਨੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਦੋ ਸੌ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿੰਨੀ ਕਦਰ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ, ਵਿਦਿਆ ਦੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਰਾਮਾਅਵਤਾਰ ਦਾ ਲਿਖਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋ ਲੱਖ ਦਿਨਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਆਪ ਕਿੰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਅਵਤਾਰ 2800 ਤੋਂ ਉਤੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰਾਮਾਅਵਤਾਰ, ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜਿਹੜੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ, ਬੇਅੰਤ ਲਿਖੇ ਹੋਏ। ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਖੋਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਭਾਈ ਘਨਈਏ ਦੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਲੂਮ ਵੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਵੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਲੂਮ ਦੀਆਂ ਡੱਬੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘਨਈਆ! ਤੂੰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਅਸਲੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਹੁਪੱਖ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ। ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਤਾ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਤਾ। ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਵੀ, ਕੋਈ ਬਚਨ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਬਚਨ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨੀਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨੀਏ। ਰਲਾਵਟਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ, misunderstanding ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਦਾ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੈ
ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ ॥**

**ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈ,
ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥**

**ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ ॥**

**ਤੈਸੇ ਬਿਸੂ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥**

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ
ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਚਿਤ ਲੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਗੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ
ਹੋ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਇਕ ਅੱਗ 'ਚੋਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਉਹ ਚੰਗਿਆਈ ਫੇਰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪੂੜ ਉੜਦੀ ਅਸਮਾਨਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਮੁੜ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਧਰਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਤਰੰਗਾਂ ਉਠ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ ॥

ਇਹ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ ਉਹਦੀ ਕਿਤੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੇਤਨ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੇਦਾਂ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਦੂਤ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਸਰਬ ਕਾਲ, ਸਰਬ ਠੌਰ ਏਕ ਸੇ ਲਗਤੋਂ। ਇਕੋ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਨਾਮ ਕਾਮ ਬਿਹੀਨ ਪੇਖਤ ਧਾਮ ਹੂੰ ਨਹਿ
ਜਾਹਿ ॥

ਸਰਬ ਮਾਨ ਸਰਬੱਤ੍ਰ ਮਾਨ ਸਦੈਵ ਮਾਨਤ
ਤਾਹਿ ॥

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ
ਅਨੇਕ ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥
ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਐਸਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਦੇ ਦੂਜਾ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਐਉਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, deadly ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਰਾਗੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਇਹ A friend in need is a friend indeed. ਲੋੜ ਪਏ ਤਾਂ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਰਨ ਯੁੱਧ ਆਪ ਨਾਲ ਛਿੜ ਗਿਆ ਤੇ ਪਠਾਣ ਜਿਹੜੇ ਨੌਕਰ ਸੀ ਉਹ ਧੋਖਾ ਦੇ ਗਏ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੌਣ ਸੀਗਾ। 700 ਮੁਰੀਦ ਲੈ ਕੇ, ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਇਕ ਸਾਲਾ ਏਸ ਲੜਾਈ ਦੀ ਭੇਟਾ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ! ਕੁਛ ਮੰਗ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਮੰਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਦੇਣਾ ਸੀ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਕੀ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਆਪ ਨੇ ਤਾਂ ਆਵ-ਏ-ਹਿਆਤ ਦਾ ਜਾਮ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਮੇਰੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਓਸ ਵਾਰ-ਏ-ਖਾਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਗਣ ਨੂੰ ਹੈ ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮੰਗ! ਸਾਡਾ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਤੂੰ ਕੁਛ ਮੰਗ ਲਵੇਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਕੰਘੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਮ ਟੁੱਟ ਕੇ ਆ ਗਏ ਨਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇ ਦੇ। ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਹੈ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦਾ ਜੋ ਬੂਟਾ ਪਲਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਜੜ੍ਹ ਉਖੇੜਨ ਵਾਸਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਫਤੇ ਸਾਹ ਕੋਪਾ ਤਬਿ ਰਾਜਾ।

ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋ ਬਿਨੁ ਕਾਜਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ
ਨਾਟਕ

ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਮਤਲਬ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੀ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਰਾਜੇ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਸੀ, ਪਰਜਾ ਦਾ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਸੀ। ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਸੀ, ਚੰਗਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ। ਲੇਕਿਨ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦਾ ਤੰਬੋਲ ਭੇਜਿਆ। ਹੁਣ

ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦਾ ਹੈ ਅੱਜਕਲ੍ਹ। ਐਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਹਫੇ ਭੇਜੇ। ਉਹਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਮਝ ਕੇ। ਤੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਦੋਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਚੌਕੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ ਗਲ ਵੱਢ ਲੈਣੇ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ ਕਿ ਹਾਂ ਤੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਲੈ। ਦੂਜਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨਾ। ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਣਾ। ਠੱਲ੍ਹ ਪਾ ਦੇਣੀ। ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਡਰਨਾ ਉਸ ਨੇ ਕਿ ਮੂਹਰੇ ਵੀ ਬੜੇ ਤਕੜੇ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਇਹ ਚੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੰਗਲੀ ਬੰਦੇ, ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਪੈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਆਪਣਾ ਆਪ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਹਲਕ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ। ਸੋ ਜੇ ਕੁੱਤੇ ਮਾਰ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ ਬੇਅੰਤ ਹੋਰ ਬਚ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਖਿਆਲ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਇੰਚ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਵੀ ਕਦੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ। ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਦ ਬਾਈ ਧਾਰ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਪੈਸਾ ਵੀ ਰੱਬ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਫੌਜਾਂ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਪਹਾੜ ਦੀ ਓਟ ਵੀ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ। 12-13 ਲੜਾਈਆਂ 'ਚ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਹਾਰਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਹਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਸਾਰੀ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਦੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਉਂ ਉਠਣ ਦਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਨੇ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਜੁੱਧ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਆਪ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਹੀ ਇਹ ਲੱਗੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਓ। ਅਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜਦੋਂ ਭੇਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਕੁੱਛ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੰਨੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭੇਜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਤਾਂ ਕਰਾ ਲਈ, ਆਪ ਹੀ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਜੋ ਮੈਂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਾਂ ਜਿਹਨੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਇਆ। ਆਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾ ਲਈ, ਆਪ ਹੀ ਮੂਹਰੇ ਆ ਗਏ। ਆਪ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਲੜ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ -

**ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਤ ਭਇਓ ਜਗ ਸਿਆਣਾ
ਤਿਨ ਤਿਨ ਅਪਨੋ ਪੰਥ ਚਲਾਨਾ।
ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਪਾਇਓ**

ਬੈਰ ਵਾਦ ਹੰਕਾਰ ਬਡਾਇਓ।

ਆਪਸ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੈਰ ਵਧਾ ਦਿਤਾ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਲੜ ਪਈਆਂ, ਜਿੰਨੇ ਪੰਥ ਚੱਲੇ ਉਹ ਆਪ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਬਹਾਅ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦਰਖਤ ਜਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਰੱਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਰੱਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਹਨੇਰ ਗੁਬਾਰ ਛਾ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਪਰਬਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਟੇਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਤਾ ਗਾਣੀ ਵਰਗੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ। ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਹਨੂੰਮਾਨ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਭੈਰੋਂ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਤਾਂ ਛੱਡ ਹੀ ਦਿਤਾ।

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਤਨਕਿ ਸਿੱਧ ਕੋ ਪਾਯੋ।

ਤਿਨ ਤਿਨਿ ਅਪਨਾ ਰਾਹੁ ਚਲਾਯੋ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਸਿੱਧੀ ਆ ਗਈ, ਆਹ ਸਰਵਰੀਆ ਪੀਰ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਹਿਮਦ ਸੀ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ। ਇਹਨੇ ਚਿੱਲ੍ਹੇ ਕੱਟ ਲਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸਿੱਧੀ ਆ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਲਿਆ, ਕਬਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਰੱਬ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ। ਗੋਰਖ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕੋਲ ਸਿੱਧੀ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਰੱਬ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਾਉਂਦਾ।

ਪਰਮੇਸਰ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਹਿਚਾਨਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਛਾਨਿਆ।

ਮਮ ਉਚਾਰਤੇ ਭਯੋ ਦਿਵਾਨਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਧਰਮ ਬਣਾ ਲਏ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੰਥ ਬਣਾ ਲਏ। ਰੱਬ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ -

ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।

ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।

ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।

ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਬੂੱਧੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਨਾ,
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ,
ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ ਹਰੇਕ ਦੇ, ਉਹਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ।
ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਏ ਸਾਰੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਦਰ
ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈਂ, ਰੱਬ
ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ,
ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ
ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥
ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥
ਅੰਗ - ੬੨੪

ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ
ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਟੁੱਟ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ
ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ
ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪
ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੯੪੭

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ
ਨੇ ਪਛਾਣਿਆ, ਮੈਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ
ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ। ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਮੂਹਰੇ ਲੈ
ਆਂਦਾ। ਆਪਣਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਆਕ੍ਰਮ ਸਿਖਾ ਦਿਤਾ।
ਆਪਣਾ ਹੀ ਵਜੂਦ, ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬੇਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਕਿਸੇ
ਨੇ ਕੇਸ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਟਾ ਦਿਤੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਬਾਂ ਕੱਟ ਦਿਤੀਆਂ,
ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਛ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਛ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾ ਲਈਆਂ,
ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਭੰਨ ਤੋੜ ਦਿਤਾ
ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ। ਆਪਣਾ ਹੀ ਦੇ
ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜਾ-ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਤ ਭਇਓ ਜਗ ਸਿਆਣਾ
ਤਿਨ ਤਿਨ ਅਪਨੋ ਪੰਥ ਚਲਾਨਾ।

ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੂਰ

ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥
ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥
ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ
ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ
ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾਮ ਦੀ, ਮੰਤਰ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ,
ਮੇਨ ਚਾਬੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਂ।

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ
ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਣਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੫

ਦੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਬੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ
ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦਰ ਦੀ, ਕਿਉਂ ਭਟਕਦਾ ਹੈ
ਸੰਸਾਰ। ਕਿਉਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਘਰ
ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹਨੇਰਾ ਰਹੇਗਾ
ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਨਗੇ, ਝਗੜਨਗੇ। ਇਹ
ਦੁਖੀ ਕਰਨਗੇ।

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥
ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ
ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ
ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ
ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਇਹ ਜੋ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਤੈਨੂੰ
ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ੧ੳ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ
ਕਿ ਮੈਂ ਕਲਪਤ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਰੂਪ
ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ, ਰੇਖ ਨਹੀਂ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ।

ਚੱਕੁ ਚਿਹਨੁ ਅਰੁ ਬਰਨੁ ਜਾਤਿ
ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨੁ ਜਿਹੁ ॥
ਰੂਪੁ ਰੰਗੁ ਅਰੁ ਰੇਖੁ ਭੇਖੁ

ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤਿ ਕਿਹੁ ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਂਗੂੰ

ਸਮਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਮਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਜਾਈ ਕਛੂ ਰੂਪ ਰੇਖੰ ॥
ਕਹਾਂ ਬਾਸੁ ਤਾਂ ਕੋ ਫਿਰਿ ਕਉਨ ਭੇਖੰ ॥
ਕਹਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਕੈ ਕਹਾਂ ਕੈ ਕਹਾਵੈ ॥
ਕਹਾ ਕੈ ਬਖਾਨੋ ਕਹੇ ਮੋ ਨਾ ਆਵੈ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਰੂਪ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਹੈ। ਓਹੀ ਸਰੂਪ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਟਕ ਗਈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ, ਬਹੁਤ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਛਾ ਗਈ। ਕੁਬੱਧ ਆ ਗਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਜਾ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹਾਂ, ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਦੀ ਚਾਬੀ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲਓ ਦਰਵਾਜ਼ੇ।

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥
ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥
ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ
ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਸੋ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਸਮਝਾਓ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਾ ਭਾਲੋ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ
ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਫੁਢੇਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।

ਜਾਓ ਇਹ ਰਸਤਾ ਦੱਸੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਹਾਂ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।
ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।

ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਅਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਧਰਮ ਹੋਰ ਹੀ ਬਣਾ ਲਏ, ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਬਣਾ ਲਈਆਂ। ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਸਾਰੇ ਅਧਰਮ ਹੀ ਅਧਰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ
ਧਰਮੁ ਪੰਥ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੫

ਧਰਮ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਫੰਘ ਲਾ ਕੇ ਉਡ ਗਈ।

ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ
ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੫

ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਧਰਮ ਦਾ ਚੰਦਰਮਾ।

ਮੱਸਿਆ ਫੈਲ ਗਈ, ਹਨੇਰ ਗਵਾਰ ਮਨਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ।

ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ ॥
ਆਧੋਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੫

ਅੰਧੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੰਮਦਾ-ਮਰਦਾ ਹੈ, ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਸਾਂਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਮਨੁੱਖ। ਮਨੁੱਖ ਭਟਕ ਗਿਆ, ਜਾਓ ਇਹਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪਾਓ। ਜਿਹੜੀ ਆਹ ਕੁਬੱਧ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਹਟਾਓ ਇਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੇ -

ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ magnitute ਦੇਖਿਆ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਉਲਟ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਫਲੱਡ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅੱਗੇ।

ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ
ਨਿਆਇ।

ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਲਏ ਅਸੀਂ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਬਚਨ ਕਿਹਾ।

ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ
ਸਹਾਇ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰਸਤਾ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜੋ ਰਾਹ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਆਉਗੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋਗੇ। ਨਿਰਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਰਾਜ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਪਾਖੰਡ ਕਰਾਉਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਮਿਚਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੈਠਣਾ। ਨਾ ਮੈਂ ਕੋਈ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾਉਣੇ ਨੇ, ਨਾ ਮੈਂ ਕੋਈ ਟੋਪੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਦਲਣੀ ਹੈ। ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ -

ਹਮ ਇਹ ਕਾਜ ਜਗਤ ਮੋ ਆਏ।
ਧਰਮ ਹੇਤ ਗੁਰਦੇਵ ਪਠਾਏ।
ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਤੁਮ ਧਰਮ ਬਿਬਾਰੋ।
ਦੁਸਟ ਦੋਖੀਅਨਿ ਪਕਰਿ ਪਛਾਰੋ।

ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਦੁਸ਼ਟਤਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦੁਸ਼ਟਤਾਈ ਕੱਢਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਖੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋਖਪੁਣੇ ਦਾ ਜੋ ਅਵਗੁਣ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਭਾਈਓ! ਕਿਤੇ ਧੋਖਾ ਨਾ ਖਾ ਜਾਇਓ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਇਓ।

**ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਿ ਹੈ।
ਤੇ ਸਭ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿ ਹੈ।
ਮੈ ਕੋ ਦਾਸ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨੋ।
ਯਾ ਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚ ਪਛਾਨੋ।
ਮੈ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ।
ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ।
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜਗਤਿ ਕਹਾ ਸੋ ਕਹਿ ਹੋਂ।
ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਤੇ ਮੌਨ ਨ ਰਹਿ ਹੋਂ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਓ ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹੇਗਾ ਉਹਨੂੰ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਜਿਹਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਿਲਾਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭੇਦ ਦੋਹਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇਕੋ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਗਿਲਾਸ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਹਿਏ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਘਟਦੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਗਿਲਾਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਬਾਲਟੀ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਚੁਬੱਚੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਟੋਭਾ ਹੈ ਉਹ। ਟੋਭੇ ਦੀ ਆਪਣੀ limit ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਝੀਲ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਆਪਣੀ limit ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਝੀਲ ਦਾ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਫਰਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੁਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥**

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਉਹ ਸਾਂਈ ਦਾ ਅੰਗ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਾਂਗੇ, ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਹਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵਰਜ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਦੇਖਿਓ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰੋਂ। ਜਿਹੜਾ ਨਾਉਂ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਰਿਆ ਹੈ ਕਿਤੇ ਇਸ ਨਾਉਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਕਹਿਓ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਆਏਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ।

**ਮੈ ਕੋ ਦਾਸ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨੋ।
ਯਾ ਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚ ਪਛਾਨੋ।
ਮੈ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ।
ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ।**

ਫਸਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਜਗਤ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਇਕ ਖੇਲੂ ਖੇਲਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਖੇਲੂ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

**ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜਗਤਿ ਕਹਾ ਸੋ ਕਹਿ ਹੋਂ।
ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਤੇ ਮੌਨ ਨ ਰਹਿ ਹੋਂ।**

ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਨੇ ਉਹ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ।

ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੁੱਪ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਹੀਂ ਇਹ, ਮੈਂ ਬੋਲ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਆਏ ਸੀ। ਸੋ ਬਹੁਪੱਖੀ ਜੀਵਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਕ ਵੱਡਾ ਜਰਨੈਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਰਨੈਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਯੋਧਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੋਧਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਲਿਖਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਕਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਜੋ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਫਿਲਾਸਫਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ angel ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਕੀ ਸੀ। ਕੁਝ-ਕੁਝ ਸਮਝਣ ਦਾ ਅਸੀਂ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਰੀਓ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਡਰਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰ ਪਾ ਕੇ। ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਨੂੰ, ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨੂੰ। ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਵੀ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਹਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਲਵੇ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਡੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਲ ਆਪ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਥੇ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਓਲਾਦ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਆਉਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਏ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਸਿੰਘ ਚਾਰ ਭਰਾ ਸੀਰੇ, ਦੋ ਮਾਵਾਂ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਈ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਚੱਲਣਾ

ਹੈ ਅਸੀਂ, ਕਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਮਾਲਵਾ ਕਿਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਥਾਉਂ ਹੈ? ਇਥੇ ਤਾਂ ਐਨੀ ਧੁੱਪ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਐਨੀ ਓਡਾਰ ਹੈ, ਰੇਤਾ ਉਡਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਲਾਹ ਸਕਦੇ। ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਝੀਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਠੇ ਦੇ ਮੋਘੇ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਖਾ ਲਈਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਐਨੀ ਧੂੜ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਗਰਮੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਗਰਮੀ ਹੈ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਹੈ। ਆਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਥਾਉਂ ਹੈ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ। ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਆਪ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਰਖਤ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਕੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾੜ ਬਹੁਤ ਸੰਘਣੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਰਕੜਾ ਲਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਵੇ ਰੇਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੱਕ। ਓਡਾਰ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਰੇਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਐਨਾ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਿਆ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹਵਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹ ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਠੰਢਾ ਜਿਵੇਂ Air condition ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਝੋਂਪੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਅੱਗ ਵਰ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਆਹ ਤਾਂ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਝੁੰਗੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਤੁਸੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਦਿਨ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ! ਅੱਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਛਕਾਂਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਦਮ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਗਏ। ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆ ਜਾਓ ਆਪਣਾ ਘਰ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਪਣਾ ਘਰ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿਚ, ਕੱਚੇ ਘਰ ਤਾਂ ਸੀਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਸੀ। ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਓਹਲੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਮੋਢੇ ਤੇ ਖੇਸ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਗਰੀਬਣੀ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਆਏ ਓਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾ ਦਿਓ। ਇਧਰੋਂ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪਣਾ ਘਰ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ,

ਠਹਿਰੋ। ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਸੀਸ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਟਾ! ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈਂ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵੀ ਆਵਾਂਗੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਹੀ ਛਕਾਂਗੇ। ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀਂ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਮੈਂ ਭੇਟਾ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਇਕ-ਇਕ ਤੰਦ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਮੈਂ ਭੇਟਾ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਖੇਸ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਖੇਸ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੀ ਲਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਰਹੀਏ ਬਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਚੁਬਾਰਾ ਹੈ ਉਤੇ। ਨਾਲ ਦੇ ਘਰ ਜਿਹੜਾ ਤਖਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰੀਕ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਕਤ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਈਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਤੇ ਓਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪੌੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕੱਚੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਰਾਮ ਸਿੰਘ! ਐਨੀ ਈਰਖਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ। ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪੌੜੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਐਡੇ ਔਖੇ ਥਾਉਂ ਤੋਂ ਲੰਘਾਇਆ, ਪੌੜੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਅ ਕੇ। ਰਾਤ ਕੱਟੀ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਰਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਉਤਰ ਗਏ। ਉਤਰ ਕੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਸੀ ਵਿਚ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹ ਦੀਵਾਰ ਤੋੜ ਦਿਤੀ, ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਹਿਲਾਂ ਈਰਖਾ ਛੱਡੋ ਤੁਸੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਛਕਾਂਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਕੋਈ। ਅਸੀਂ ਮਿਲਾਉਣ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਤੋੜਨ ਆਏ ਹਾਂ।”

ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲੱਤ ਮਾਰੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਗਿਰ ਗਈਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਜਾਓ ਸਾਰੇ। ਅੱਗੇ ਕੀਹਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਮਾਈ ਦੇਸਾਂ ਦਾ। ਬੈਠੀ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਥਾਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਰੁਮਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਢਕ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਚੌਕੀ ਦੇ ਉਤੇ ਖੇਸ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਛੋਪਲੇ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਚੌਕੀ ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਛੱਕਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਹਟੇ ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬਾ! ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਲਿਆ ਦਿਓ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਾਂ ਛਕ ਹੀ ਲਿਆ ਆਪੇ ਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਬੜਾ ਰੋਣ ਲੱਗੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਵੈਰਾਗ ਨਾ ਕਰ, ਦੇਖ ਅਸੀਂ ਆਪ ਆ

ਗਏ ਹਾਂ, ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਪਿਲਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਚਾਰੋ ਭਰਾ ਵੀ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾ ਲਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਈ, ਚਾਚੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਓ। ਆਹ ਤਾਂ ਬਈ ਗੁਰਸਿੱਖੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

**ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।**

ਸੋ ਐਸੇ ਪਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ-ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ, ਉਹ ਐਵੇਂ ਨਾ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਹਿਮਾਲੀਆ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬਰਫਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗਲਿਓ। ਭੌਰਿਆਂ 'ਚ ਬੈਠ-ਬੈਠ ਕੇ ਨਿਕੰਮੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਇਓ। ਪਿਆਰਿਓ! ਐਉਂ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਰੱਬ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਦਾ ਜੋ ਹਾਕਮ ਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਨਵਾਬ ਰਹੀਮ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਲਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਝੁਕ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਲਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸਗੋਂ ਚਿੜਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਪਿਛੇ ਦੌੜਦੇ ਨੇ ਆਪ ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਨਵਾਬ ਨਾਲ ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਨਵਾਬ ਆਪ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਜੀ ਏਧਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਓ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿੰਨਾਂ ਪਿਆਰ ਪਟਨੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿੰਨੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਝੜੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੋ ਹਾਲ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ, ਨਵਾਬ ਰਹੀਮ ਖਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਰਹਾ ਠਹਿਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਰਾਣੀ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਐਨੀ ਉਦਾਸ ਹੋਈ ਕਿ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਮੂਰਛਤ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਈ। ਹੈਂ ਹੁਣ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ, ਮੁੜ ਸਾਡਾ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

**ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾਤ੍ਰਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ
ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਆਯਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੮**

ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਪ ਨੇ ਪੂਰੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ,

ਜਿਹਾ ਕਲਗੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ, ਮੋਢੇ ਦੇ ਉਤੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਮਾਨ ਹੈ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਭੱਥਾ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਮਾਤਾ! ਕਿਉਂ ਐਨਾ ਬਿਰਹੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਓ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਜੀਉਂ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ। ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਉਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੱਚੇ ਆਉਣਗੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਓ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਤੇ ਭੁੰਗਣੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਓ। ਆਹ ਮੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਥੀ ਬੱਚੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਿਓ, ਜਦ ਇਹ ਆਉਣਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਓਗੇ, ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗਾ।

ਰਹੀਮ ਖਾਂ ਨਵਾਬ ਦੇ ਭਰਾ ਸੀਰੋ, ਦੋਵੇਂ ਬਿਰਹੁੰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦੇ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਪ ਬੈਠੋਗੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਸਨੇ-ਸਨੇ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਘੜਾਮ ਪਿੰਡ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕੁਛ ਦਿਨ ਠਹਿਰਨ ਦਾ। ਆਪ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਬੱਚੇ ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਲ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੀਰ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮੰਨਿਆ ਪੀਰ ਸੀ ਉਹਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੇਖਿਆ ਹਾਕੀ ਖੇਲ੍ਹਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੈਂ ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਆ ਗਿਆ? ਪੀਰ ਜੀ! ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕੀਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਲਾਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਬਾਲਕ ਜਿਹੜੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਲਕ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਪਰ ਉਹ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਲਾਮਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਹ ਆਦਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਚਲੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋ ਭਾਂਡੇ ਲਿਆਓ ਮਠਿਆਈ ਦੇ। ਇਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਤੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ। ਦੋ ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਖੇਲ੍ਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੋ ਭਾਂਡੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਕ ਹੋਰ ਲਿਆਓ। ਤਿੰਨ ਲੈ ਆਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵੇਂ ਰੱਬ ਇਕ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਇਕ-ਇਕ ਰੱਬ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਪੀਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਪੀਰ ਸੀ। ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕੁਛ ਗੱਲ? ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾ ਦਿਓ ਕਿ ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ? ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੋਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ,

ਮੁਰੀਦੋ! ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੋਏਗਾ ਜਾਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੋਏਗਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬਰਤਨ ਹੋਰ ਮੰਗਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਰਸਤਾ ਚਲਾਵਾਂਗੇ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਤੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੋਏਗਾ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ, ਇਕ ਓਧਰ ਇਕ ਓਧਰ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਮ ਨੇ। ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਤੁਰਕ ਹੈ।

ਕੌਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੌਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ

ਕੌਈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੌਊ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ॥

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੌਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ

ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ॥

ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੌਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ

ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੌਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ॥

ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ

ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਿਤ)

ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੌਈ ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ ਓਈ
ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ॥
ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਗੰਧੂਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ
ਹੈ॥

ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ, ਏਕੈ ਦੇਬ ਏਕੈ ਬਾਨ
ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਤਮ ਔ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ॥
ਅਲਬ ਅਭੇਖ ਸੌਈ ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਓਈ
ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਿਤ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਤਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਤਾ ਨੇੜੇ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੂਰ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇੜੇ ਨੇ। ਨਾ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ, ਦੇਹਰਾ ਤੇ ਮਸਜਿਦ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਥਾਉਂ ਨੇ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਲਿਆ ਕੇ, ਐਸੇ-ਐਸੇ ਕੌਤਕ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਗਿਣਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਅੱਜ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਧੁਰੰਤਰ ਵਿਦਵਾਨ, ਵੱਡੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੂਰੇ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਸੀ ਕੇਸ ਰੱਖਣੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਸ਼ਕਲਾਂ ਸੂਰਤਾਂ, ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਰੁਮਾਲ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਰੁਮਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੱਜ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਧਰਮ ਖਤਰੇ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ, ਖਤਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਧਰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਲਮੀਰ ਦੇ ਨੇ ਹਾਲਤ ਦੱਸੀ ਕਿ ਜ਼ਾਲਮ ਖਾਨ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦਾ ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਫੜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਬੇਅੰਤ ਮੁਲਖਈਆ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਓ? ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਜਾਨ ਦੇਣੀ ਤਰਜੀਹ ਬਹੁਤੇ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਥੇ ਸੰਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕੋ ਭਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧੱਕ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗਲ-ਗਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਡੁੱਬਦੇ ਨੇ, ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਲ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬੰਦੇ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ -

ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਵੇਖੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਇੱਜ਼ਤ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਡੋਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਘਰ। ਨਾ ਕੋਈ ਬੱਚੀ ਦਾ ਸਤਿ ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਪੂਜਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਸੰਖ ਵਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪੂਜਾ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗ ਗਈਆਂ, ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਕੋਈ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਾਲ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਰੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਮਰਨਾਥ ਦੀ ਗੁਫਾ 'ਚ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਬੜੀਆਂ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਤੀਸਰਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ। ਮਹੀਨਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਐਉਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰੱਬ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਇਹ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਐ ਪੰਡਤੋ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਖਾ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਯੁੱਗ ਬਦਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਨਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ,

ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਖਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਨੌਵਾਂ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜਾਓ ਉਹਦੀ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ।

ਸੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੁਖੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਾਂ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਪੰਡਤ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਾਤਰ ਵੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜੋ, ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਬਾਹਰੋਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਚੌਤਰੇ ਤੇ ਆਸਣ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਟੇਜ ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਆਏ ਨੇ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁਖੀ-ਮੁਖੀ ਪੁਰਸ਼ ਬੈਠੇ, ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਗਮਗੀਨ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਦਿਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਨੇ। ਇਸ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਸਟੇਜ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਵਾਂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਛ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਆਪ ਇਕ ਦਮ ਗੱਦੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਨੇਤਰ ਕਰੇ। ਬੜੇ ਭੇਦ ਭਰੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਐਨੀ ਉਦਾਸੀ? ਕੌਣ ਨੇ ਇਹ ਲੋਕ? ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ, ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ? ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਦੱਸੀ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਆਸਾ ਨਾਲ ਆਏ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਆਪ ਨੇ ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਹੈ?

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਲੀ ਦੇਵੇ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦੀ। ਆਹ ਪਹਾੜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੜ੍ਹ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇਸ ਹੜ੍ਹ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਵਗਿਆ ਹੋਇਆ ਖੂਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਇਕ ਦਮ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ

ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੪

ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਨੇ, ਜਿਸ-ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੇਵਲ ਪਿਤਾ

ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਜੋ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਤਰ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਓ, ਸੋ ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਆਪ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੇ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਹੈ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ। ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ਪੰਥ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਨੇ, ਮਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ। ਮਸੰਦ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ, ਐਨੇ ਖੋਟੀ ਮਤ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਸਾਡੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀ ਖੋਲ੍ਹ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹ ਮਸੰਦਪੁਣਾ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾਂ ਸਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੀਰੇ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੀ ਉਹ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮਸੰਦ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮਸੰਦ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਐਨੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੇਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਕੇ। ਇਕ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਧੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਸੀ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਵਿਚਾਲੇ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਦੀਵਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਦੀਵਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੁਣ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ।

**ਹਰਿ ਸੱਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ
ਮੇਲਾ। ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ
ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ। ਗੁਰੂ ਸਿਮਰਿ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ
ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ। ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡਧਾਰ ਹੁਇ
ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ। ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ
ਮਨਮੁਖ ਦੁਹੇਲਾ। ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 41/1

ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣਾ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਰੀਤ ਨਾ ਤੋਰਦੇ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਦੇਹ-ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਦੇਹ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ

ਨੇ ਬੀਰ ਰਸ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸਹਿਣਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਨੱਠਣਾ-ਭੱਜਣਾ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਵਾ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ। ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਵਾ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ। ਬੇਅੰਤ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ। ਸਾਰੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਏ। ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਨਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਹੈ ਹਰੇਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਓਹੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੇ ਠਾਉ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਐਸਾ ਜੋ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਸ-ਸਾਸ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ, ਹੋਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਪਿਓ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ ਥੁਤ
ਗੌਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ॥
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ ॥
ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ
ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥

ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ। ਇਕ ਖਾਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਿਆਰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਬਾਕੀ ਕਿਸੇ ਕਬਰ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਮੜੀ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਗੁਫਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣਾ, ਜਦ ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸੀਸ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਨਿਵੇਗਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਨਿਵੇਗਾ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਨਿਵਣਾ, ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਵਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਬੇਗਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਜਨੁ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਸੋ ਗਨੈ ਇੰਦ੍ਰੁ ਸੋ ਰੰਕ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੨੩

ਬੁਰਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਭਲਾ ਸਭ ਦਾ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ, ਦਿਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦੂਖ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਣਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਈਰਖਾ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਈਰਖਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਨੇ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਤੋਂ ਭੇਖ ਧਾਰੇ ਹੋਏ। ਉਂਵ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੇ, ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ। ਈਰਖਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ-ਕੁਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਦੇਖਣਾ ਹੈ।

ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ ॥

ਇਕ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨਾ ਲਿਆਵੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਜਦ ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗ ਜਾਏ ਸਾਰੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਣ।

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੦੨
ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ
ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ
ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਇਹ ਜਦੋਂ ਮਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗ ਪਵੇ ਨਾ ਅੰਦਰ ਕਹਿੰਦੇ -

ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਖਾਲਸ ਬੰਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਓਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਜਾਨੋ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੋਗੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਤੇਜ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਵਰਤੇਗਾ-

ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ।
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ ॥
ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ।
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਉ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ॥

**ਜਬ ਇਹ ਗਰੈ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਗੀਤ।
ਮੈਂ ਨ ਕਰੋਂ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ॥**

ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਜਿਹਨੇ ਆਪਣੇ ਤੇਜ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਾਬੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਵੋ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਔਕੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਵਿਘਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ? ਮੰਤਰਾਂ-ਜੰਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਵਿਧੀ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਥੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਓ। ਜੋ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲਓ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਤੇ ਹੋਵਾਂਗਾ।

**ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ ਕਰਹੂੰ ਸੰਭਾਲ ਮੈਂ
ਤਿਸ ਖੇਰੀ।**

ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਕਿ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੋ ਮੈਨੂੰ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੀਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੋ, ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਓ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਇਥੇ ਹੀ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਰਾਜ ਤੁਹਾਡਾ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਏਗਾ -

**ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥**
ਅੰਗ - ੧੮੬

ਲੇਕਿਨ ਖਾਲਸਾ ਬਣ -

**ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ
ਦੇਵ॥ ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ
ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥**

ਜੋ ਆਤਮ ਰਸੀਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਦੀ ਕੰਧ ਢਾਹ ਦਿਤੀ, ਇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੋ ਆਤਮਾ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਓਸ ਮਹਾਨ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੇਖ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀ। ਬਹੁਤਾ ਉੱਭਲ-ਉੱਭਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਰ ਥਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹੈ -

**ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋਹ ਮੈ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ
ਭੇਦ।**

ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣੇ। ਅਸੀਂ ਇਕੋ ਰੂਪ ਹਾਂ ਤਿੰਨੋਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਿਤੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਕੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹਾਲ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਐਉਂ ਲੜਾਈ ਲੜੀ, ਐਉਂ ਲੜੀ। ਬੜੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਲੜੀਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨੱਠਣ ਨਾ ਭੱਜਣ ਨਾ, ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ। ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਆ ਪਵੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੂਰੋਂ ਬੈਠੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣ। ਨਾਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਉਹਦੇ। ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ। ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਤਾਣ ਦਿਤਾ ਹੈ -

**ਜੈਸਾ ਬਿਤੁ ਤੈਸਾ ਹੋਇ ਵਰਤੈ
ਅਪੁਨਾ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹਾਰੈ ॥** ਅੰਗ - ੬੭੯

ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਤਾਣ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ। ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾਉਣਾ। ਸੋ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਫੈਲੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈ ਲਏਗਾ। ਲੋਸਐਂਜਲਸ (ਅਮਰੀਕਾ) 'ਚ ਭੁਚਾਲ ਆ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਗਿਰ ਗਏ, ਕਰੋੜਾਂ ਮਿਲੀਅਨ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਰਦ ਹੋਣਾ ਦਰਦਵੰਦਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਚਾਹੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਚਾਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਪਰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਰਦ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਜੇ ਜਜ਼ਬਾ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਨਾ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਪਸ਼ੂ ਬਰਾਬਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, universal man ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ universal man ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਸਾਰੇ Universe ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ -

**ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥**
ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਕੌਣ ਹੈ? ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 64 ਤੇ)

ਸਮੁੱਚੀ ਅਰੋਗਤਾ ਲਈ ਪਥ-ਪਰਦਰਸ਼ਕ (Practical Guide to Holistic Health)

ਮੂਲ ਲੇਖਕ - ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ - ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ 7 ਸਵੈ-ਸਹਾਈ

ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੁਖਾਂ ਸੰਤਾਪਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਾ ਸੋਧ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਸਾਡੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਯੋਗ ਦੇ ਖਰੜਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਅਰੋਗਤਾ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਕੇਵਲ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਅਰੋਗਤਾ ਵੀ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਸਿਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਸਿਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੀ ਸਿਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੰਗਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਥੱਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਘੱਟ ਵੱਧ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੁਝਾਅ ਹੈ, ਸਲਾਹ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਿਰਣੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਘੱਟ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਸੂਚਨਾ ਗਿਆਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਦੂਸਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸਤੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਲਗ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹ ਕੱਪੜੇ ਚੰਗੇ ਹਨ, ਸੋਹਣੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਹਣਾ ਬੋਲਦੇ ਹੋ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਨੁਰੂਪਤਾ ਢੂੰਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਦੂਸਰੇ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ, ਅਸੀਂ ਸੋਹਣਾ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਜੋ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਸਵੈ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਵੈ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਾਹਰੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ,

ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੂਖਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੱਚਾ ਗਿਆਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਸੋ ਪੁਰਾਤਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਆਪ ਹੀ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸਵੈ ਗਿਆਨ ਲਈ, ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਲਈ ਸਵੈ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਰਹੱਸਮਈ ਹੋਵੇ, ਜਟਿਲ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਉਤਮ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਚਕਿਤਸਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿਕਿਤਸਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਸਥਿਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਵੈ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਸਟਰ ਹੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਆਪ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਪਾਰਟ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਕਰ ਸ਼ਿਸ਼ ਵਧੇਰੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੋਵੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸੱਚਾ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਵਿਕਾਸ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਚਕਿਤਸਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਵਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਰੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੋਗੀ ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੋਗੀ, ਰੋਗੀ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਡਾਕਟਰ ਸਦਾ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਸ਼ਿਕਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਠੀਕ ਹਨ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਿਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਲੋਂ ਸਿਖਣਾ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤੇ ਜਾਣਾ ਫੇਰ ਕਹਿਣਾ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਸਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰੋਰਨਾ ਵਾਲੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨਾਲ ਕਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੱਤ ਗਿਆਨ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰੀ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਪ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਆਪ ਉਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਅਨੰਦ, ਸੰਪੂਰਣਤਾ, ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦੀ ਹੀ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਤਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੋਗੇ, ਕਦੀ ਵੀ ਕਾਰਣ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਪੁਛਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋਗੇ ਉਹ ਕੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟ ਪੁਛਦੇ ਹੋ, ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਨੁਭਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤਸਦੀਕ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੱਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਵੈ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਸਵੈ ਸੋਧ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਇਕ ਐਸਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਵੈ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਨ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਰੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ, ਆਤਮਕ ਪੱਖੋਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਲੋਕੀ ਸਲਾਹਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਕਰੋ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਹਰ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇਗਾ ਇਹ ਦਵਾਈ ਲੈ ਲਵੋ ਇਹ ਕਰ ਲਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਖਾਸ ਦਵਾਈ ਲਵੋ, ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਾਧਾਰਣ ਬੁਧੀ ਗੁਆ ਬੈਠਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨੇ ਵੀ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਸੁਣੋ ਹੀ ਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਧੋਗੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਵਾਦੇ ਨਾ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾ ਬਣਾਓ। ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਆਲੂ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖੇ ਨਮਰ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਘਰ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਓ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ। ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਪਿਆਰਾ ਪਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਪਿਆਰੀ ਪਤਨੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਹ ਬਣ ਜਾਣਾ ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਿਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਬਦਲਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਣੋ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਧਾਰ ਦਿਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਨਪ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਜੀ ਕੰਮ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਣਾ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਮਰਤਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੰਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅੰਤਰ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਤਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਤਰੱਕੀ ਬਹੁਤ ਸੌਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਦਮ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਦੇ ਹੋ ਉਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਵ ਭਾਵ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਚਾਲ ਢਾਲ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਂ ਕਾਇਆ ਪਲਟ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਰੂਪ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਰੂਪ ਪਰਿਵਰਤਨ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਰੂਪ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ

ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਬੈਠੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਤਿਤਵ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਬਾਹਰੀ ਜੀਵਨ ਦਾ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ, ਅੰਦਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਿਤਵ ਨੂੰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਬਾਹਰ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਇਹ ਦੇਖੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨ, ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਘੱਟ ਬੋਲੋ, ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਬੋਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਵੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਅਭੀਲਾਸ਼ਾ ਕਰੋਗੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਭੀਲਾਸ਼ਾ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚਰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਨਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਬੀਜ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਪੌਦਾ ਨਹੀਂ ਉੱਗ ਸਕਦਾ, ਬੂਟਾ ਨਹੀਂ ਫੁੱਟ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਦਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣੀ, ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਇਹ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖਦੇ ਹੋ ਪਰ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇੱਛਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਸੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਸੁਤੰਤਰ ਇੱਛਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾ, ਮੈਂ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਇਕ ਲੱਤ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾ ਮੈਂ ਇਕ ਲੱਤ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੋਨੋਂ ਲੱਤਾਂ ਚੁੱਕ ਲੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਖ ਲਵੋਗੇ, ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਵੀ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ

ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰਜਨਤਾ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੀ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਲਾਇਨ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਦਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਏਨਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਹਾਂ ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੋਰ ਔਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓਗੇ ਉਥੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਔਖਿਆਈਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜੀਵਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੀ ਹਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ, ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ, ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ।

ਅਗਲੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਣੋ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣੋ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਥੇ ਤੱਕ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦੇਣ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮਾਤਰ ਉਦੇਸ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਸਿੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਤਿਆਗ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੰਨਿਆਸ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣਾ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਿਪਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੋ, ਰੰਮ ਨਾ ਜਾਵੋ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਗੁਆਚ ਜਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਮੋ ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਨਾ ਜਾਓ, ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੋ ਚਾਹੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਹੋਣ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਲਿਬੜੋ ਨਾ ਜਾਂ ਮੁਰਗਾਬੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪਰਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪਵੇ ਖੰਭ ਗਿਲੇ ਨਾ ਹੋਣਾ

-

*ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ
ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ॥
ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ*

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੮

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਗੋਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਏ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ। ਜੇ ਕੁਝ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਗੋਲ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੋ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਨਾ ਔਲੇ ਹੋਣ ਦਿਓ। ਜੇ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੋਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ। ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗੋਲ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰ ਵਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਕਰੋ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖੋ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹੋ, ਸੰਸਾਰਕ ਡਿਊਟੀਆਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਜੀਵਨ ਸੁਚੱਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀ ਰਹੇ ਹੋ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਤੁਲਨ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਥਿਰਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਣ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਮ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ, ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤਿਵਾਦ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਂਤਰਿਕ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸੱਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਲਈ ਚੇਤਨਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨ ਹੋਵੋ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਸਿੱਖ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੋਵੋ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ। ਕਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਿਖਦੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ

ਸਕਦੇ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਈ ਐਨਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘੜੀ ਪਲ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਏ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਰਨਗੇ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਮਦਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਉਤੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਪੰਨਵਾਦ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਰਾਪ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੋਈ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਢਾਂਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਢਾਂਚਾ ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਆਪ ਹੀ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਜਾਓਗੇ।

ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੁਕੜੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ ਪਰ ਉਹ ਆਪ ਕਦੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜੀਵਨ ਓਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਇਕ ਲੰਮੀ ਕੜੀ ਹੈ ਅਣਜਾਣੇ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣੇ ਤੱਕ। ਖੁਸ਼ੀ ਤਾਂ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਥਿਰਤਾ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਵਿਘਨ ਹਰ ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹੋ ਮੌਜ ਮਾਨਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਗੇ ਤਕਲੀਫ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੀਵਨ ਇਕ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੁੱਖ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੁਖ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵਿਪਰੀਤ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਰਹੋਗੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੋਗੇ।

ਦੂਸਰਾ ਉਤਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਾਰਜ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਹਰ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਸਕੋਗੇ, ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਅਹੰਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣੋਗੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ, ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ਉਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੀ ਹਨ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਮੋਜ਼ਿਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਅਰਜਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੀ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ, ਕੀ ਮੈਂ ਇਹ ਠੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ?

ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਿਉਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਲੋਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਬੁਰੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਬੁਰੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੋਗੇ?

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਬੁਰਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ।

ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਬਣੋ। ਈਮਾਨਦਾਰ ਬਣੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਧ੍ਰੋਹ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਧੋਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਚਕਿਤਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਚਕਿਤਸਾ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚਕਿਤਸਾ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਥਿਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸਰੀਰਕ ਸਥਿਰਤਾ, ਸ਼ਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸੁਰ ਕਰਨਾ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣਾ ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸਤਿ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਤੱਕ ਆ ਕੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਵਿਚਰ ਸਕਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ

ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਾ ਚੀਨਦੇ ਹੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਲਗਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਤਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਵੱਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਸਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਈ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਪਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਕਿੱਥੋਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਝੀਲ ਦੇ ਕੰਡੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹੇ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਹੋਵੋ, ਇਕ ਰੋੜ੍ਹੇ ਦੇ ਸੁੱਟਣ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਲਹਿਰਾਂ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਝੀਲ ਦੇ ਥੱਲੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਵੀ ਬੁਲਬੁਲੇ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਬੁਲਬੁਲੇ ਉਪਰ ਆ ਜਾਣਗੇ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਬੁਲਬੁਲੇ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੰਵੇਦਨ ਇਕ ਰੋੜ੍ਹੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ, ਰੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੰਨ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਚਕਿਤਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਵਾਪਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸੁੱਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਥ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਆਕਾਰ ਤੋਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਝੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਮਨ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਝੇ ਮਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਹ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਧੁੰਦ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਅਣਜੰਮਿਆ ਚੂੜਾ ਬਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਕੀ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਹਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਕੰਧਾਂ ਉਸਾਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਸੁੰਗੜਦੀ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਤੱਥ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾਮ

ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਸਕੋਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ। ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਏਗਾ, ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਆਏਗਾ।

ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਮੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸੀ ਉਹ ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੈ ਕੋਈ ਐਸੀ ਸਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਸਲਾਘਾਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਤੱਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸੀਮਾ ਇਹ ਕੰਧਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਅਗਿਆਨ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਧੌਖੇ ਹਨ ਸਾਡਾ ਸੁਆਰਥ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਹੋ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਭਾਗ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਐਨਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਤੱਤ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਹਿਜ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਮਨੁੱਖ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੜੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੰਤਾਪ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਸੌਖਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪਲ ਦੋ ਪਲ ਲਈ ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਕੇ, ਸਕੂਨ ਦੇ ਸਕੇ ਆਰਾਮ ਪਾ ਸਕੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਜਾਨਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਭਾਵੇਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਅੱਗੇ ਹਾਂ।

ਗਿਆਨ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਨਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਾਨਣ ਵੀ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਜਿੰਨਾਂ ਵੱਧ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਜਿੰਨੇ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਓਨਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਸਮਰੂਪਤਾ ਹੈ। ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਓਪਰੀਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਉਪਰ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹਨ, ਗਹਿਣੇ ਹਨ ਪਰ ਗੱਲ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਸੋਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਲਹਿਰਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਇਕ ਹੈ ਸਮੁੰਦਰ ਇਕ ਹੈ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਉਹ ਹੀ ਇਹ ਹਵਾ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਹੀ ਇਕ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਪਰ ਸਭ ਦਾਤਾ ਇਕ ਹੈ ਮਾਲਕ ਇਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ, ਸਮਝਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਵਿਅਕਤ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਹਣੀ ਥਾਂ ਤਾਂ ਬਣਾਓ ਸ਼ਰਧਾ ਤਾਂ ਬਣਾਓ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਬਲਬ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਜਾਓਗੇ ਤੇ ਕਹੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਬਲਬ ਜਲਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ, ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਸਵਿੱਚ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬਲਬ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬਟਨ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਬਲਬ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੂਰੀ ਫਿਟਿੰਗ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਓ ਬਿਜਲੀ ਘਰ! ਓ ਬਿਜਲੀ ਘਰ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਫਿੱਟ ਕਰਨ ਦੀ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਗਏ, ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਸਥਾਈ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਖਿੜ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਲਿਆ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਜੰਤਰ ਇਕ ਸੁਚੱਜੇ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦੀਵਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਤੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕੇਵਲ ਤੀਲੀ ਹੀ ਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਿਟਾਰ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ

(ਥਾਕੀ ਪੰਨਾ 64 ਤੇ)

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਤਪ ਅਸਥਾਨ

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਝੁੰਡ ਲੱਗੇ ਦੇਖੇ, ਜੋ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਣ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੱਟ ਪਾ ਕੇ ਪੀੜਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਐਸੀਆਂ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਸਟੀਵੀਆ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਮਿਠਾਸ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਘਟਨਾ ਯਾਦ

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਦਾ ਦਿਸ਼ਾ

ਆ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਫਸਲ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਪਾਦਰੀ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੇਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ, ਐਨੀ ਫਸਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਿਰਫ ਰੱਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਦਿਲ ਨਾਲ। ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਧੰਨਵਾਦ ਹੈ। ਪਾਦਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ, ਉਚੀ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰਫ ਰੱਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ। ਕਿਸਾਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਪਾਦਰੀ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ, ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਇਕੱਲਾ ਇਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਜਾੜ ਪਿਆ ਸੀ, ਜੰਗਲ ਪਿਆ ਸੀ।

ਅੱਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਹਰ ਕੋਈ ਕਹਿ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮੰਗਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁਛ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹਰਿਆਵਲ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਔਖੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ

ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਮੱਤ ਅਤੇ ਪਕੜਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਬੰਧ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਹਿਜ ਹੀ ਬੁੱਧ ਮੰਡਲ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਮਾਰ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਨੰਦ ਲੋਕ ਵਿਚ ਲੈ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਚਯਾਈਆਂ ਉਤੋਂ 'ਬੁੱਧੀ' ਖੰਡ ਸਾੜ ਢੱਠੀ,

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਨਮੋਹਣੇ ਅਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਿਹਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ।

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ
ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥
ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਗਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ॥
ਅੰਗ - ੫੯੫

ਕੀ ਸੱਚਮੁਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ

ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਓਥੇ ਦਿਲ ਮਾਰਦਾ ਉਡਾਰੀਆਂ।
ਪਯਾਲੇ ਅਣਡਿੱਠੇ ਨਾਲ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਲਗ ਜਾਣ ਓਥੇ, ਰਸ ਤੇ
ਸਰੂਰ ਚੜ੍ਹੇ, ਝੁੰਮਾਂ ਆਉਣ ਪਯਾਰੀਆਂ। 'ਗਯਾਨੀ' ਸਾਨੂੰ
ਹੋੜਦਾ ਤੇ 'ਵਹਿਮੀ ਢੋਲਾ' ਆਖਦਾ ਏ, 'ਮਾਰੇ ਗਏ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਆਂ ਬੁੱਧੋਂ ਪਾਰ ਤਾਰੀਆਂ।' 'ਬੈਠ ਵੇ
ਗਿਆਨੀ! ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ, 'ਵਲਵਲੇ ਦੇ
ਦੇਸ਼' ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਯਾਰੀਆਂ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਸ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਵੇ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ

ਜਿਹੜੀ ਲਹਿਰ ਉਠਦੀ ਸੀ ਉਸਦੀ ਪੁਨਰਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਕਈ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਕੁਛ ਅਜੀਬ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਛ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਅਗਲੇ

ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੁਛ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਹਰਕਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਦਿਲ ਵਿਚ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਘਾਹ ਤੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸ਼ਾਲ ਲੈ ਕੇ ਲੇਟ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ, ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਤਾਂਘ ਲਾ ਕੇ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਰਹੀ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਾਧ ਕੈ
ਸੰਗਿ ਨਹੀ
ਕਛੁ ਘਾਲ
॥

ਦਰਸਨੁ
ਭੇਟਤ ਹੋਤ
ਨਿਹਾਲ ॥

ਮੈਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਓਹੀ ਪੁਰਾਣਾ

ਅਨੰਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦਿਮਾਗ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਐਸੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਤਾਂ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਮਨ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ

ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠ ਕੇ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਨ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਵਾ ਵਿਚ 78% ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਅਤੇ 21% ਆਕਸੀਜਨ ਅਤੇ 1% ਹੋਰ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਹਨ। ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੋਟਰ

ਗੱਡੀਆਂ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਕਸੀਜਨ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਆਕਸੀਜਨ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਤਕੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਬਿਮਾਰ ਹੋਏ ਨੂੰ ਬੱਧੋ - ਬੱਧੀ ਆਕਸੀਜਨ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ

ਇਕ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਸਹਾਇਤਾ

ਪਵਿੱਤਰ ਭੂਮੀ ਤਖ਼ਤ ਅਸਥਾਨ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਕੁਟੀਆ ਸੈਂਟ ਮਹਾਰਾਜ ਤਖ਼ਤ ਅਸਥਾਨ

ਅੰਗ - ੨੭੨

ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਬੱਧੋ-ਬੱਧੀ ਮਨ

ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਘਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਹਨ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਛੋਹ ਦੇ ਕੇ ਖਿੱਚ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ

ਦਿਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਤਪੋ ਭੂਮੀ ਬਣਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਹ

ਇਥੇ ਅਭਿਆਸ ਸਿਖਰ ਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਕ

ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਨੁਭਵਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ

ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿਚ ਸਮੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਤੁਛ ਬੁੱਧੀ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੁਛ ਖਾਸ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ? ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਰੀਰਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਛ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਅਰਪਣ

ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਬੋਲ ਬਾਣੀ, ਚਾਲ-ਢਾਲ, ਉਠਣਾ-ਬੈਠਣਾ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਉਡਾਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਲੇਖ ਅੱਜ ਵੀ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਉਹ ਵੀ ਖਿਚੇ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ।

ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲਗੇ ਪੁਸਤਕ ਸਟਾਲ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਟੀ.ਵੀ ਚੈਨਲ ਤੇ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚੈਨਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਐਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਉਂਦੇ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕੈਸਟਾਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ 'ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸੈ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ' ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਦੁਨਿਆਵੀ ਬੁੱਧੀ ਜਿਹੜੀ ਪਕੜਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉਠਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਉਸਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹਨ? ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਤਜਰਬਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਡਾਕਟਰੀ ਦਿਮਾਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦਵਾਈ ਦੀ ਕਾਢ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਉਪਰ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਦਵਾਈ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨਾਂ ਲਈ ਬਣ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਥੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਸੀ ਆਦਮੀ ਕਿੰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸਹਿਭਾਗੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚੇ।

ਦੀ ਧਰਤੀ ਆਤਮ ਰਸ ਦੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ? ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਉਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਦੇਖੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਬਿਜਲੀ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਘੁੰਮਦਾ ਪੱਖਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ

ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਡਾਕਟਰ ਉਸਨੂੰ ਇਤਨੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਕਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ। ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਦਵਾਈ ਦੀ ਕਾਢ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਲਾਨਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਬੰਦੇ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗੁ. ਈਸਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ।

ਉਸ ਤਜਰਬੇ ਲਈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਦੇ ਹਨ।

ਧ ਰ ਤ 1
ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਕ ਬੀਜ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਫੁੱਲ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਮਾਣੀ ਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਮਿਲੀ ਉਹ ਨਿਜ ਕਲਪਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ 11

ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਔਖਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟ ਚੈਕ ਅੱਖ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਮਿਤਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦਾ, ਸਭ ਦਿਮਾਗੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਨ। ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਬਿਨਾਂ ਸੌ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਮਨੌਮੀ ਜਾਂ ਜਨਮਅਸ਼ਟਮੀ ਤੇ ਮੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਜੋੜਾ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਬੱਸ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਸਾਥੀ ਐਸਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ, ਦਿਲ ਦਾ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਚੰਦਾ ਮੰਗਣ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਘਰ ਮੈਂ ਕੁਰਾਨ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਥੀ ਬਿਆਸ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਇਕ ਘੰਟੇ ਲਈ ਕਿਤੇ ਆਣ-ਜਾਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਮੈਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ, ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਬੜੀ ਜਿੱਦ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਚੱਕਰ ਲਵਾ

ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਜੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣੇ, ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਮ ਜਾਂ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾਉਣਾ,

ਬੱਸ ਇਕ ਚੱਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚੁਣਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜਾਦੂ ਨਾ ਬਿਖੇਰ ਦੇਵੇ। ਕੋਈ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਰਸ ਭਿੰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਜਾਂ ਸਾਜਾਂ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਹਿਤ ਕਰ ਖੁਸ਼ੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ

ਨਾ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਤੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੂੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ ਵੀ ਬੰਦ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਰਨੇਟਰ ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਓਵਰ ਲੋਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਫੁਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਕਿਸੇ ਪਿਕਨਿਕ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖੇੜੇ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਤੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਜ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੀ। ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਕਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਈਏ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇਖੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਤਪਅਸਥਾਨਾਂ

ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਗ ਰਹੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਹੰਝੂ ਸਭ ਕੁਛ ਕਹਿ ਗਏ ਸੀ। ਇਕ ਸਾਥੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨੱਚਣ ਨੂੰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਅਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਮੈਂ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ, ਦੋ ਪੈਗ ਪੀ ਕੇ ਪਿੰਡ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਿਨ ਪੀਤੇ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੋ। ਘਰ ਸੱਸ, ਦਰਾਣੀ, ਜਠਾਣੀ ਬੱਚੇ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਮੌਜਾਂ ਹੀ ਮੌਜਾਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਹਸਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਠਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸਦੇ ਅਸਲੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ

ਕਾਰਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ, ਧਨ ਰਾਹੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਏਸ ਬੈਕੁੰਠਧਾਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਸ਼ੋਭਿਤ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਇਕ ਰੂਹਾਨੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ।

ਇਕ ਸੂਝਵਾਨ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੁਹਾਗਣ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਆਖਰੀ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਦੱਸਣੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਛੁਪੇ ਹੀ ਰਸਤਾ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਸੰਤ

ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ. ਨੇ ਇਹ ਕਾਫਲਾ ਤੇ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ।

**ਹਮ ਅਕੇਲ ਹੀ ਚਲੇ
ਥੇ ਜਾਨਵੇ ਮੰਜ਼ਲ
ਲੋਕ ਮਿਲਤੇ ਗਏ,
ਕਾਰਵਾਂ ਬਨਤਾ ਗਿਆ।**

ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਉਤਨੇ ਹੀ ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ ਹਨ। ਅਸਥਾਨ ਉਤਨਾ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਲਾਹਾ ਨਾ ਲੈ ਸਕੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੰਦੇ ਭਾਗ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਬੈਠਨ 2007 ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ।

ਨਵੇਂ ਬੈਠਨ 2008 ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ।

ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।**

ਆਦਮੀ ਐਨਾ ਰੁਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ -

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨

ਉਸਨੂੰ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ। ਬੜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਚਾ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਗਿਣਦਾ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਪਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਸਕੀਏ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਰੱਬ ਅਸੀਂ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕੋ ਮਸਲਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੌਣ ਮਿਲਾਵੇ ਕਿੱਥੇ ਇਹ ਹੈਗਾ ਜਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਏਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਨਬੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਗੇ। ਲਗਾਤਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ। ਪਰ ਉਹ ਮਿਲਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕੋਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਵੀ ਦੂਰ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਹੱਥ ਦੇ ਉਤੇ ਪਈ ਚੀਜ਼ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕੇ। ਤੈਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਐਂਜ਼ਾਰ ਮਿਲੇ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨੇ, ਉਹ ਪੰਜ ਐਂਜ਼ਾਰ ਨੇ। ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਨੇ, ਨੱਕ ਹੈ, ਕੰਨ ਨੇ, ਜਿਹਬਾ ਹੈ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਸਪਰਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ

ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਏਗੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਮਿਲ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਇਹੀ ਹੈ।

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿੰਨੇ ਤੂੰ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ worthless ਨੇ, ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਦਿਨ-ਦਿਨ ਕਰਕੇ, ਛਿਨ-ਛਿਨ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਅਉਧ ਬੀਤਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਗਹਿਰੀਆਂ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਹੈ ਇਹਦੀ ਹਰ ਛਿਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਣਾ, ਵਜੂਦ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਦੂਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹੈ ਕਿ ਵਧਦੇ ਜਾਣਾ, ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਘਟਦੇ ਜਾਣਾ। ਚੌਥੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਣਾ। ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਣੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪੰਛੀ ਆ ਕੇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਘੁੰਮਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਘੁੰਮਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ।

**ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥ ਏਤੀ ਨ
ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ॥**

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਇਹ ਹੋਇਆ ਕੀ ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਸਾਡਾ ਕਿਵੇਂ ਫੇਰ ਹੱਲ ਹੋਵੇ? ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ, ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ 1978 ਵਿਚ, ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਮਾਂ ਕਦ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਇਕ-ਇਕ ਛਿਨ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕ ਦਮ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਛਿਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕੇ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ। ਐਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਸਮਾਂ ਕੱਟ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਸੀ ਉਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਤੇ ਫੇਰ ਮਿਲੇ ਕਿਵੇਂ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗਾਈਡ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਲਵੇ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਛੱਡ ਦੇਵੇ,

ਮੰਗੇ ਨਾ ਕੁੱਛ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਜੇ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਇਕੋ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਨਾ ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ, ਸਾਰਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ। ਬਹੁਤੇ ਲੰਮੇ ਚੌੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹੀ ਜੋ ਬਚਨ ਆਇਆ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਟ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਈ ਗਈਆਂ। ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਗਾਧ ਬੋਧ ਹੈ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹ। ਪਰ ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ -

**ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲੁ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ॥
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ
ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ॥
ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ
ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ॥
ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰ ਚੰਗਾ ਭਠ ਖੋੜਿਆਂ
ਦਾ ਰਹਣਾ।**

ਮਿੱਤਰ ਕੌਣ ਹੈ, ਮਿੱਤਰ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਡਾ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ

**ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ
ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥
ਸੁਣਿ ਮੀਤਾ ਜੀਉ ਹਮਾਰਾ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸੀ
ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਈ ॥ ੧ ॥
ਸੁਣਿ ਮੀਤਾ ਧੂਰੀ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਈ ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਾਵ ਮਲੋਵਾ ਮਲਿ ਮਲਿ ਧੋਵਾ
ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੈ ਕੂ ਦੇਸਾ ॥
ਸੁਣਿ ਮੀਤਾ ਹਉ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ
ਆਇਆ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਉ ਦੇਹੁ ਉਪਦੇਸਾ ॥ ੨ ॥
ਮਾਨੁ ਨ ਕੀਜੈ ਸਰਣਿ ਪਰੀਜੈ
ਕਰੈ ਸੁ ਭਲਾ ਮਨਾਈਐ ॥
ਸੁਣਿ ਮੀਤਾ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਨੁ ਅਰਪੀਜੈ
ਇਉ ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਾਈਐ ॥ ੩ ॥
ਭਇਓ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੰਤਨ ਕੈ**

ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਹੈ ਮੀਠਾ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ

ਸਭੁ ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨੁ ਡੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੨

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ। ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਚਾਹੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਓ। ਜਿਹਨੂੰ ਲਗਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ ਕਿ ਹੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੀ ਅਜੇ ਤੱਕ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਹਉਂ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ ਨਾ ਤੈਨੂੰ, I am ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਵਾਧੂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦਰਅਸਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ

ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ

ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੯

ਇਹ ਤਾਂ 'ਮਾਨੁ ਨ ਕੀਜੈ' ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮਾਣ ਉਹ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੱਗ। ਉਹ ਠੱਗਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਣ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਹਾਂ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਐਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਕੂੜ ਕਬਾੜ ਬਹੁਤ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰੇ ਨੇ ਕਿ ਹੋਂਦ ਅਣਹੋਂਦ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਹੈ ਅਣਹੋਈ ਮੈਂ ਉਹ ਅਸਲੀ ਮੈਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਮੰਤ੍ਰੁ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਿਤਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਿੱਤਰ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਜਾਪ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਵੀਚਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਵੀਚਾਰ ਤਾਂ ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਓਂ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਓਂ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਇਹ ਕਰਮ ਨੂੰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਜਾਈਏ ਅੱਗੇ ਪੌੜੀ ਦਾ ਡੰਡਾ ਤਾਂ ਚੁੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਹ। ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਉਹਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ, ਮੈਂ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ, ਮੈਂ ਐਨਾ ਕਰਿਆ, ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ, ਮੈਂ ਐਨਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ। ਮੈਂ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮਾੜਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮ ਹਰੇਕ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਸੁੱਭ ਤੇ ਅਸੁੱਭ ਦੋ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨੇਮ -

ਕਣਕ ਬੀਜਣ ਤੇ ਕਣਕ ਉਗੇਗੀ, ਛੋਲੇ ਬੀਜਣ ਤੇ ਛੋਲੇ ਉੱਗਣਗੇ। ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗੂਰ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਉੱਗਦੇ।

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ
ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥

ਹੰਫੈ ਉਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਯਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਉਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਬੀਜੇਗਾ। ਹੁਣ ਕਰਮ ਬੀਜ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਬੀਜ ਕੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨਾਲ ਕਹੀ ਗਏ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਜੇ ਤਾਂ ਕਰਮ ਉਹ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਜੇ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਬੇੜੀ ਹੈ ਇਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਬੇੜੀ ਹੈ। ਹੈਂ ਦੋਵੇਂ ਬੇੜੀਆਂ। ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਅਮੀਰ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਨਮ ਦਿਵਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਛੁੱਟੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ। ਚੱਕਰ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਗੱਲ ਪਿਆ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਿਹਕਰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ, ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਿਹਕਰਮੀ ਸਾਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਰਮ ਦਾ ਮਾਣ ਐਨਾ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਾਨ ਕਰਿਆ ਉਹਨੇ। ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਆਏ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਲਾਹੇ ਇਹਨੂੰ ਇਹਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਲਾਹਿਆ ਉਹਨੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਮੇਰਾ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਗਿਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਿਉਂ ਆਇਆ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਕਰਮ ਦੇ ਨਾਲ। ਨੇਕ ਕਰਮ ਦੇ ਨਾਲ। ਨੇਕ ਕਰਮ ਨੇ ਵੀ

ਉਸਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਭੋਗਣਾ ਹੈ ਸਵਰਗ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਅਮੀਰ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈ ਲਓ, ਬੇਅੰਤ ਪੈਸਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਫੇਰ ਨਹੀਂ chances ਹੈਗੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਮਿਲਣਾ ਹੈ -

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਨਿਸ਼ਕਰਮ ਹੋ ਜਾ, ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ own ਨਾ ਕਰ। ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ, ਕਹੇਗਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਤੂੰ ਫਲਾਣੇ ਦੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਧਰੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ, ਐਨੀ ਬਿਰਤੀ ਗਹਿਰੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੇ ਲਿਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ। ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਹੈ। ਤਜਰਬਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈ ਅਨੁਭਵ ਦਾ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਨੂੰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਜਿੱਧਰ ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਹੋਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਨੀਝ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਝਾਕਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਟਿਕਾਅ ਤਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਖਤ ਦਿਸਦੇ, ਬੰਦੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਜਾਨਵਰ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਉਤੇ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਝਾਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੱਦਲ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਹੈਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੇਖ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਅੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਨੁਭਵ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ।

ਤੂੰ ਐਉਂ ਦੱਸ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਰਬਾਬ ਸੁਰ

ਕਰ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਤੇ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ? ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਨਾ, ਦੇਖ ਲੈ ਫੇਰ ਤੂੰ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ, ਸਿਤਾਰ ਉਹੋ ਅਵਾਜ਼ ਕੱਢਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਤਾਲ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਬੋਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸੁੱਝ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਸੁੱਝ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅੱਜ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਮਹਿਮਾਨ। ਜ਼ਰਾ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਣਾ ਲਈਂ। ਉਹ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਧਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਨਮਕ ਮਿਰਚ ਪਾਉਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਐਉਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਨਮਕ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਉਹਨੇ ਕੁੰਕਿੰਗ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਨਮਕ ਪਾਈਦੀ ਹੈ, ਐਨੀ ਮਿਰਚ ਪਾਈਦੀ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਦਾ ਵਾਹ ਹੈ ਸਾਡਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ। ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਚੁਟਕੀ ਪਾਉਂਦੇ-ਪਾਉਂਦੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ? ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤੋਲਿਆ ਉਹਨੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਸੁੱਝਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੇ ਕੰਮ ਕਰਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਅੱਖ ਜਿਹਨੂੰ ਤੀਸਰਾ ਤਿਲ, ਤੀਸਰਾ ਨੇਤਰ, third eye, ਬਿਅੰਨ ਅੱਖੜੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਇਹਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਕਿਸ ਗੱਲ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, 'ਮਾਣ ਨ ਕੀਜੈ'। ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਕਲੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਹੋਂਦ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੀ ਹੋਂਦ ਕੇਵਲ ਮਾਣ ਨੇ, ਅਹੰ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਚੇਤਨ ਦਾ ਤੱਤ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਦੀ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਕਦੇ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ, ਕਦੇ ਫੇਰ ਸਭ ਕੁਛ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਚੱਕਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ -

ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ॥

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਕਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਹੋਇਆ ਕੀ? ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਪੰਜ ਤੱਤ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਣੇ ਨੇ, ਪੰਜੇ ਤੱਤ ਜੜ੍ਹ ਨੇ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਆਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚੋਂ -

ਸਾਚੇ ਤੇ ਪਵਨਾ ਭਇਆ ਪਵਨੈ ਤੇ ਜਲੁ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - ੧੯

ਗੈਸਾਂ ਬਣੀਆਂ। ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਤੋਂ ਜਲ ਬਣਿਆ -

.....ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਸਾਜਿਆ॥

ਅੰਗ - ੧੯

ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਸਾਡਾ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਜੜ੍ਹ ਖਤਮ ਹੈ। ਪੰਜ ਤੱਤ ਪਏ ਨੇ, ਬਣਤਰ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੈ, ਸਭ ਕੁੱਛ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੈ ਅੱਖਾਂ ਵੀ, ਨੱਕ ਵੀ, ਕੰਨ ਵੀ। ਇਹ ਜੜ੍ਹ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਇਹਦਾ ਸੰਪਰਕ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਚੇਤਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ awareness, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ ਆ ਗਈ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰਕਤ ਹੈ ਐਸਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਰਸੀ, ਸ਼ੀਸਾ ਹੈ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅਸੀਂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਹਠਾਂ ਕਾਲਾ ਕੱਪੜਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹਰਕਤ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਉਹਨੇ ਹਰਕਤ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੱਪੜਾ ਜਾਲ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉੱਝ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਜ ਵਲ ਤੁਸੀਂ ਕਰਕੇ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਕੱਪੜਾ ਰੱਖ ਦਿਓ, ਵਿਚ ਵਲੇਟ ਦਿਓ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਚੇਤਨ ਤੱਤ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ awareness ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਹੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਉਮੈ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਇਹ। ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ

ਹੈ ਇਹ ਵੀ। ਕਿ ਆਈ ਕਿੱਥੋਂ ਇਹ? ਇਹ ਜਾਵੇ ਕਿਵੇਂ?

ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ ਦਾਰੂ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ

ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੬

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਫ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਗਾ-ਗਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਹਉਮੈ ਕਿਥਹੁ ਉਪਜੈ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਇਹ ਜਾਇ ॥

ਹਉਮੈ ਏਹੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਫਿਰਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਆਉਂਦੀ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਹੈ ਖਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਦਾਰੂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਰੱਖੀ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ, ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਚਿੱਤ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਚਿੱਤ ਜਦੋਂ awareness 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਮੈਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਉਣ ਨਾਲ ਟੋਟਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਚੇਤਨਤਾ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਕੇ, ਵੱਖਰਾ ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਗਿਆ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ

ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਉਹਨੇ ਹਉਮੈ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਚੱਕਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ -

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ

ਓਹ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੀ, ਫੇਰ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੱਤ ਤੱਤਾਂ 'ਚ ਰਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਰਕਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੱਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਨਾਦੀ ਕਾਲ ਤੱਕ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ? ਹੁਣ ਆਹੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਐਉਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਕੇ ਫਸ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈ, ਤਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ, ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਕੇ ਨਹੀਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਝਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਖਾਸ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਸੁਣਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਵਿਆਖਿਆ ਇਹਦੀ ਬੇਅੰਤ ਵੱਡੀ ਹੈ,

ਕਿਤਾਬ ਪੂਰੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ। ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ। ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ। ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਬੇਨੂੰ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸੁੱਤਿਆਂ ਜਾਗਦਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਿਹਰ ਦੀ। ਇਹਦਾ ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਮਾਣ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਵਜੇ ਉਠਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪੜ੍ਹੋਸੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਗੱਲਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ, ਸਾਧਨਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜੇ ਸਾਧਨਾ ਮੈਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਫੇਰ ਛੁਟ ਜਾਏਗਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੈ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਫਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਛੁੱਟਣਾ ਹੈ ਨਾ, ਤੂੰ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਪੁਰਖ ਹੈ ਨਾ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ, ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕੱਚੇ ਮਿਤਰ ਵੀ ਹੋਗੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਚੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡ ਦੇ।

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ

ਭੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ

ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਇਥੇ 'ਸੰਤ' ਦਾ ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਬੰਦਾ ਹੀ ਸੰਤ ਕਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਫਸੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧੋਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਓ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, safe ਰਹਾਂਗੇ, ਬੰਦਾ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਚਲਦੇ ਨੇ ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ। ਜੇ ਉਹ ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹਦੇ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਫੇਰ ਸਕੋਪ ਹੈ, ਗਿਰ ਜਾਏਗਾ ਉਹ। ਜਦੋਂ ਮੁਆਫਕ ਹਾਲਾਤ ਆਉਣਗੇ ਉਹਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਥੇ ਗਿਰ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਸੰਤ ਤਾਂ ਕਹਾਇਆ ਨਾ ਉਹਨੇ। ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਜੀ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਨਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਪੁਰਖ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਜਿਹੜੇ ਪੱਕੇ ਨੇ। ਇਕ ਨਰਦ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਅਜੇ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੁੱਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਰ। ਸਾਰੇ ਪਾਸਾ ਖੇਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਨਰਦ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਮਰਦੀ ਮਾਰਦੀ, ਚਲਦੀ-ਚਲਦੀ ਆ ਕੇ ਉਹ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੱਕੇ ਹੋ ਗਏ, ਦੂਜੇ ਕੱਚੇ। ਫਿਲਮ ਵਾਲੇ

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪੱਕੀ ਨਰਦ ਨੂੰ ਕੱਚੀ ਕਰਦਾ ਹੁਣ, ਉਹ ਫੇਰ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਇਕ idea ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪੱਕੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਇਥੇ ਉਥੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕੱਚੇ ਨੇ। ਚਾਹੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਵਿਆਖਿਆ ਬਹੁਤ ਕਮਾਲ ਦਰਜੇ ਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜਗੀ, ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਗੱਲ ਪਛਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਕੱਚੇ ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੀ ਉਪਦੇਸ਼? ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹੀ ਕੱਚਾ ਉਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਲਓ, ਮੇਰੇ 'ਚ ਓਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੱਚਾ ਹਾਂ। ਐਨੀ ਜੁਰਅੱਤ ਕਿਸੇ 'ਚ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਫ-ਸਾਫ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਵੇ। ਨਾ ਆਪ ਧੋਖਾ ਖਾਵੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ' ਸਾਥੀ ਤੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਢੂੰਢਿ ਸੰਤ ਪਕਿਆ' ਪੁੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਟੋਲ੍ਹ, ਜੇ ਲੱਭ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਗਿਆ ਨਾ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੈਨੂੰ ਰਾਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਉਥੇ ਕਰੀਏ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ 'ਮੈਂ' ਛੱਡੀ ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ। ਮੈਂ ਜੇ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੰਤ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੋਕ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਮਾਲਦਾਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਮੈਂ ਦੂਜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਛੱਡਣੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਐਵੇਂ ਫੌਕੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪੱਕਾ ਹੈ ਨਾ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚੌਥੇ ਪਦ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਾਲਾ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਕਾ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਨ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਛੱਡ ਦੇ।

ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਯਤਨ ਕਰ ਲਏ, ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੀ ਥੱਕ ਗਿਆ, ਵੇਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਏ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਏ, ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਛੱਡੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੋਰ ਸੰਗਲ ਪਾ ਲਏ ਆਪਣੇ ਉਪਰ। ਬਹੁਤਾ ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਿੱਖੀ ਤੇਰੀ ਸੁਰਤ ਹੋ ਗਈ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ।

ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਜਾਣੀ। ਇਹਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਹਨੂੰ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। 'ਕਬਹੂੰ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਇਹ ਪਾਵੈ' ਦੱਸ ਜਨਮ, ਵੀਹ ਜਨਮ, ਪੰਜਾਬ ਜਨਮ ਘੁੰਮਦੇ-ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਪੜ੍ਹਿਓ ਕਦੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਭੇਖਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਛੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਗੋੜੇ ਹੀ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਦੇ ਪੁੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਇਹਨੂੰ।

ਕਬਹੂੰ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਇਹ ਪਾਵੈ ॥

ਉਸੁ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੮

ਹੋਏਗਾ ਕੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਅਨੁਭਵ ਜਾਗ ਪਏਗਾ।

ਅੰਤਰਿ ਹੋਇ ਗਿਆਨ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਉਸੁ ਅਸਥਾਨ ਕਾ ਨਹੀ ਬਿਨਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੮

ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ way ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਮਾਨੁ ਨ ਕੀਜੈ'। ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਦਾ ਮਾਣ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਮਾਣ ਛੱਡ ਦਿਓ। I am nothing ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ਨਾ ਕਹਿ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਹੋ ਜਾ ਏਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਫੇਰ ਦੂਜਾ 'ਸਰਣਿ ਪਰੀਜੈ' ਸਭ ਕੁੱਛ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾ। ਫੇਰ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਚੰਗਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾਏ? ਭਲਾ ਮਨਾਇਆ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ।

ਡੋਲ੍ਹਦੇ ਦੇਖੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੇ ਨੇ, ਡੋਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ 'ਮਿਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ' ਇਹ ਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ -

ਮੈ ਅਪੁਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।

ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।

ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਲਿਆਂਦਾ ਇਥੇ ਆਦਰਸ਼, ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪੂਰਾ ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਖਾਲਸਾ।

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮੈਂ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਤੇ ਤੇਰਾ ਆਦਰਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਗੁਨਾਹ ਕਰਿਆ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਐਨੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਆਈਆਂ, ਚੌਦਾਂ ਵਾਲੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਧਰੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਕਿਧਰੇ ਗਏ। ਵੱਡੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਸ਼ਿਕਵਾ ਦੇਣਾ ਸੀ? ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸ਼ਿਕਵਾ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਕਰੀ ਇਥੇ ਭੇਜ ਕੇ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਉਹ ਵਡਿਆਈ ਫੇਰ ਉਛਲਦੀ ਰਹੀ ਵੱਡੀ ਬਣ ਗਈ, ਚੰਗਿਆਈ ਨੂੰ ਤੂੰ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੈਂ ਕਿ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ -

ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੇ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥

ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੯

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕੱਪੜਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਲਿਆ ਦੇਵੇ, ਪੈਰ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੇ, ਛਾਲੇ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ, ਕਿਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗਿੱਲਾ ਥਾਉਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਨਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ। ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਥੇ, ਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮਿਤ੍ਰੁ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲੁ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ।

ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ

ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ।

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਵਾਂ ਪੀਵਾਂ, ਮੈਂ ਉਹ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀਆਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਰੋਗ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਸੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਦੇ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਰੱਬ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਦੇ। ਉਹ ਪਿਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਵਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬਿਮਾਰ ਕਰਿਆ ਹੈ।

ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ

ਇਹ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆ ਗਈਆਂ।

ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ।

ਜਿਵੇਂ ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਗਰਦਨ ਮਰੋੜਦਾ ਹੈ ਕਸਾਈ ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਖੁਰਾਂ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਵਾਂ।

ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰ ਚੰਗਾ

ਭਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ।

ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਗਿੱਲਾ ਥਾਉਂ ਦਿਤਾ ਹੈ ਨਾ, ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਠਰਿਊਆ ਹੋਇਆ, ਗੀਵੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਹੱਥ ਮੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮੈਂ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ।

ਸੁਦਾਮੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਮਿੱਤਰ ਸੀ, ਸੁਦਾਮਾ ਮਿਤ੍ਰਤਾ 'ਚ ਖੇਹ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੁਦਾਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਹਦੇ ਫਟੀ ਹੋਈ ਧੋਤੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ, ਕੰਢੇ ਵਗੈਰਾ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਸੀ ਪੈਰ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ। ਤੁਰਦਾ ਵੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਸੀ, ਭੁੱਖ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਸਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੋਜਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ-ਜਾਹ ਆਹ ਮੂੰਹ ਤੇਰਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮਿੰਨਤਾਂ ਬੋਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਇਕ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਚਲੋ ਆਪਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋਚਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਾਂ, ਕੌਣ ਮਿਲਾਵੇਗਾ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ। ਇਹਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਤਾਂ ਸਹੀ ਮਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਦਰ ਨਾ ਛੱਡਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਖਬਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਰ ਦਿਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਮਨ 'ਚ ਛੱਡੋ ਪਰ੍ਹੇ ਇਹ ਰਾਜਸੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹਉਂ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ। ਜਦ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਦ ਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਮੀਲ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਵਾਪਸ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਇਕ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀ ਬੰਦਾ ਫਟੀ ਹੋਈ ਧੋਤੀ ਸੀ, ਪੈਰ ਫਟੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਕੰਡੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਸੁੱਖ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਿੰਗ ਖਾ ਕੇ, ਲੰਗੜਾ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਦਾਮਾ।

ਸੁਦਾਮਾ?

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਖਤ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ

ਉਤਰੇ। ਸਾਰੇ ਰੋਕ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਕੁੱਛ ਪਾ ਲਓ। ਨਾਲ ਲੈ ਲਓ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰਲਣ ਦਿਤਾ। ਇਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸੁਦਾਮੇ, ਸੁਦਾਮੇ! ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਿੱਤਰ, ਤੂੰ ਐਡੀ ਦੂਰ ਆ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਾਰੀਆਂ? ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਕੋਲ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਥਾਉਂ ਬਿਠਾ ਕੇ, ਚਰਨ ਦੇਖੇ ਕੰਡੇ ਕੱਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ। ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਰੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿੰਨੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਝੱਲਣੀ ਪਈ। ਪਰਾਤ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕੋਲ ਕਿ ਚਰਨ ਧੋਣੇ ਨੇ। ਪਰਾਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਤਾਂ ਲਾਉਣ ਪਰ ਹੰਝੂ ਹੀ ਐਨੇ ਗਿਰੇ, ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਚਰਨ ਧੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਭਗਤੀ ਸੀ, ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਹਨੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਥੋਂ ਸੁਦਾਮੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕੱਚਾ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੱਕਾ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰ ਚੰਗਾ ਭੱਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ।

ਕਿਉਂਕਿ ਮਿੱਤਰ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ 'ਕਰੈ ਸੁ ਭਲਾ ਮਨਾਈਐ॥' ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਕਰੇ ਹੋਏ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਵਾਂਗੇ, ਹਿਕਮਤਿ ਤੇ ਹੁਕਮ ਅਸੀਂ ਚੁਕਾ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਪੱਕੇ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਨਾ, 'ਮੀਤਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਮਿੱਤਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਥੇ। ਉਹਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰਿਆ ਉਹ ਅੱਖ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ।

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ

ਸਭੁ ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨੁ ਡੀਠਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੧੨

ਫੇਰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਜਿੱਧਰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਦੋਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਿਟੀ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ। ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ

ਵਹਿੰਦੇ। ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।
(ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਉਹ ਚਲਦੇ ਹੀ ਨੇ, ਚਲਦੇ ਹੀ ਨੇ। ਇਕ ਉਹ ਰਾਹੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਚੱਲ ਤਾਂ ਪਏ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਾਸ਼ਨਾ ਘੇਰ ਕੇ, ਮੈਂ ਨੇ, ਨਿੱਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੁਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਉਹ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਹੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ॥

ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ ॥

ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਚੂਢੇਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੇੜੇ ਹੈ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੂੰ ਮੰਤਕ ਨਾਲ, ਦਲੀਲ ਨਾਲ, ਸਾਸ਼ਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਕਥਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਉਹ ਲੱਭੇਗਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ। ਜਪਦੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹਾਂ, ਮੰਤਰ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਬਹੁਤ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਲਗਾਤਾਰ ਵੀ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਨਾਮ ਦੀ ਅਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਦੋਂ ਸੋਝੀ ਪੱਕ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਜਾਗ ਪੈਣਾ, ਤੀਸਰੀ ਅੱਖ, ਤੀਸਰਾ ਤਿਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਕਿ ਮੱਥੇ 'ਚ ਹੈ ਤੀਸਰਾ ਤਿਲ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਸੋਝੀ ਹੈ, ਇਕ ਥਾਉਂ ਸੀਮਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਇਹੀ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਪੌੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ, infinity ਹੈ, infinity 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕੁੱਲ ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ ਨਾ ਸਾਰੇ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਹ ਦਿਸਿਆ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ। ਫੇਰ ਅਨੁਭਵ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਧਰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਓਹੀ ਉਹ ਹੈ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਗਿਆਨ ਅਗਾਹਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਉਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਗੁਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਹੈ ਉਹਨੇ, ਉਹ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਅਕਾਸ਼ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ। ਹਵਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਗੈਸਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਣੀ

ਬਣਿਆ, ਪਾਣੀ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਬਣੀ, ਮਿੱਟੀ 'ਚੋਂ ਘਾਹ ਉੱਗਿਆ, ਘਾਹ ਕੀ ਹੈ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਿੱਟੀ ਹੈ, ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਓ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਓ ਗੈਸਾਂ ਨੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਗਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਓ ਤਾਂ ਹਵਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੋਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਓ ਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ, ਆਕਾਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਠੇ ਰਾਹ ਚੱਲ ਕੇ ਨਾ Back to soruse ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੋਤ ਜਗਦੀ। ਦੂਜੀ ਜੋਤ imaginary ਤੁਸੀਂ ਜਗਾ ਸਕਦੇ ਓ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਧਰ ਲਓ, ਮੋਮਬੱਤੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਥੋੜੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋਤ ਜਗ ਜਾਏਗੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈਗੀ ਜੇ ਲਾਈਟਾਂ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣੀਆਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈਗੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਲਾਈਟ ਹੋਰ ਹੈ ਚਾਨਣਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦਾ -

ਕਬਹੂ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਇਹੁ ਪਾਵੈ ॥

ਉਸੁ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਤਰਿ ਹੋਇ ਗਿਆਨ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਉਸੁ ਅਸਥਾਨ ਕਾ ਨਹੀ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਮਨ ਤਨ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਇਕ ਰੰਗਿ ॥

ਸਦਾ ਬਸਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੈ ਸੰਗਿ॥ ਅੰਗ - ੨੭੮

ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ?

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੮

ਮੈਂ ਮਿਟ ਗਈ, ਅਸਲੀਅਤ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਵਿਛੋੜਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ, ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੋੜ ਦੇਵੇ, ਆਹ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਅਸੀਂ ਲਾਏ ਨੇ, ਇਹ ਇਕ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿਤਾ, ਇਹਨੂੰ ਪੰਡਾਲ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੇ ਬੱਦਲ ਹੋ ਜਾਣ ਇਹਨੂੰ ਮੇਘਾ ਆਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਬਰਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਮਟਾ ਆਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਘਟਾ ਆਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਭਾਂਡੇ 'ਚ ਹੈ ਜੇ। ਜੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਹਟ ਜਾਵੇ ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਵੰਡਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅੰਦਰ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ, ਮਾਇਆ ਦੀ; ਉਹ ਮੈਂ ਬਣ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ 'ਮਾਨੁ ਨ ਕੀਜੈ ਸਰਣਿ ਪਰੀਜੈ ਕਰੈ ਸੁ ਭਲਾ ਮਨਾਈਐ॥' ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣ ਮਿੱਤਰ! ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੀ

ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੇਂ ਨਾ ਤਾਂ **ਇਉ ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਾਈਐ॥** ਐਉਂ ਤੇਨੂੰ ਦਰਸਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਸਾਡਾ ਸਫਰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਬੜੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਬੜੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਦੇ, ਬੜਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੱਕਾ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਤੇ ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿੱਤਰ ਬਣਨਾ। ਇਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਨੇ ਨਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦੇ, ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ,

ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਸਭੁ ਕੋ ਵੇਖਦਾ ਜੇਤਾ ਜਗਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਡਿਠੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਅੰਗ - ੫੯੪

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਗਦੀ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਖੀਪੁਣਾ ਅੰਦਰ ਜਾਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਅੱਧਸੁੱਤੇ ਜਿਹੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਗੱਲ ਹੈਗੀ ਇਹਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋ ਬਚਨ ਹੋ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਝੂਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਅਸੀਂ ਲੈਣਾ ਕੀ ਹੈ, ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜੱਗਾਂ ਦੇ ਫਲ, ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇੱਕਠੇ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮੈਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-
ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ

ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੬

ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪਣੇ ਤੇ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕੋ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੰਮ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ, ਖੋਚਲ ਝੱਲਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੰਨ ਬਣ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਜੇ ਪੁੰਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਉਹ ਬੇਹਿਸਾਬ ਵੱਡੇ ਬਣ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ।

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਤਿਸੁ ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ॥

ਕਾਹੂ ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਬਾਛੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੪

ਇਹਦੇ ਬਦਲੇ ਅਸੀਂ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਕੁੱਛ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ ਇਹਦੇ ਬਦਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਢਿੱਕਾ ਹੈ ਇਹ। ਜੇ ਖਰਚਣਾ ਹੈ ਖਰਚ ਲਓ ਖਰਚ ਕੇ ਵੀ ਸਭ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਿਹਕਾਮੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਨਾ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਹਕਾਮਤਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, 'ਕਰੈ ਸੁ ਭਲਾ ਮਨਾਈਐ' ਦਾ ਖੇੜਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿੱਤਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ ਲਾਂਭੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਮਿੱਤਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਵੀ ਮਿੱਤਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਇੱਕੋ ਹੈ-

**ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੨**

ਸੋ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਇਹਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਗਈ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਔਖੀ ਹੈ ਗੱਲ, ਸੁਖਾਲੀ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਕਿਨਾਰੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਥਪੇੜੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਡਾ ਕੱਚਾ ਬੰਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਡਾ ਹੀ ਥੱਲੇ ਗਿਰਦਾ ਹੈ।

**ਊਚਾ ਚੜੈ ਸੁ ਪਵੈ ਪਇਆਲਾ ॥
ਧਰਨਿ ਪੜੈ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਨ ਕਾਲਾ ॥**

ਅੰਗ - ੩੭੪

ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ। ਜਿਹੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗਿਰੇਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਕਰਮ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਨਾ ਆਉਂਦੀ। ਕਰਮ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਪਾਸਨਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਨੂੰ ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਤਿੰਨ step ਨੇ। ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਪੂਰਾ ਮਿਲ ਜਾਏ ਉਹ ਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਮਝਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਟੀਚਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੀ ਟੀ ਮਾਸਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵੈਜਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ exam ਪਾਸ ਕਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੀ ਟੀ ਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਨਵੇਂ ਰੰਗਰੂਟ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਨੱਚ ਕੇ ਟੱਪ

ਕੇ ਦਿਖਾਲਣਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਤ ਨੂੰ ਵੈਸੇ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਜਾਣਨਾ ਸੀ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮੈਂ ਨਿਕਲ ਗਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਚਾਹੇ ਰਹੇ ਚਾਹੇ ਨਾ ਰਹੇ, ਉਹਨੇ ਅਸਲੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲਿਆ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਰਮ ਯੋਗ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ, ਕਰਮ ਯੋਗ 'ਚੋਂ ਉਪਰ

ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੇ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੨

ਉਹ ਕਰਮ ਯੋਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੁੜ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ।

**ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਡੀ ਖੇਚਲ ਕਰਦੇ ਓ, ਸਾਖੀ ਹੈ ਇਹ, ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਸਤਿ ਹੈ, ਅਸਤਿ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ। ਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ।

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕਠਨ ਤਪਸਿਆ ਕਿੱਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਸ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਰਦੇ ਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਅਰਜਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੋ?

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਓਸ ਟੀਚਰ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਨਾ ਕਰੀਏ ਨਾ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਨਾ ਵਿਗੜ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੇ ਨੇ, ਉਹ ਆਪ ਕਰਦੇ ਨੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਨਮ ਕਿੰਨੇ ਲਗਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਗਿਣਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਬਈ ਦੱਸ ਜਨਮ 'ਚ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਜਨਮ 'ਚ ਸੌ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਸੌ ਡੰਡਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁਛ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਥੱਲੇ ਫੇਰ ਆ ਗਏ। ਜਨਮ ਤਾਂ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਲੰਘਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਗਏ। ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਲੈ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਉਸ ਪਤਨ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਚੱਲਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਫੇਰ ਗਿਰ ਗਏ। ਬਾਣੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿ ਕਦੇ ਦੱਸ ਕਦਮਾਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਵੀਹ

ਕਦਮਾਂ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਦਮ ਤਾਂ ਰੱਸੇ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਦੇ ਆਹ ਟੀਮ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਦੇ ਏਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਫਾਈਨਲ ਕਦੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਟੀਮ ਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਖੇਲ੍ਹ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕਦੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ, ਕਬਹੂੰ ਸਾਧਸੰਗਤਿ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤਦ ਇਹਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਕੋਈ ਰਾਹ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ 'ਕਰੈ ਸਿਉ ਭਲਾ ਮਨਾਈਐ' ਇਕ ਜੀਉ ਪਿੰਡ ਹੈ ਨਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਂ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਅਕਲ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਦੌਲਤ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਓਗੇ ਨਾ, ਰਾਹ ਲੱਭ ਜਾਏਗਾ, ਮੂਹਰਿਓਂ ਪੜਦਾ ਹੱਟ ਜਾਏਗਾ। ਅਸੀਂ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਸਾਰਾ ਲਈਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਚਾਹੇ ਸੋਨਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਿਆ, ਚਾਹੇ ਪੱਥਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰੇ ਨੇ, ਇਕ ਮਣ ਪੱਥਰ ਇਕ ਨੇ, ਇਕ ਨੇ ਇਕ ਮਣ ਸੋਨਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਨੀ ਹੈ ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਸੋਨੇ ਵਾਲਾ ਛੇਤੀ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਕਿ ਪੱਥਰ ਵਾਲਾ। ਸਿਆਣੇ ਹੋਰ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਮਣ ਰੂ ਹੈ, ਇਕ ਮਣ ਦਾ ਪੱਥਰ ਹੈ ਦੱਸੋ ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਚੜ੍ਹੇਗਾ। ਸਿਆਣਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਕੋਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਜ਼ਨ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜਾ ਅਣਜਾਣ ਹੈ ਉਹ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਰੂ ਵਾਲਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ। ਬਈ ਰੂ ਵਾਲਾ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਤਾਂ ਓਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਸ਼ੁੱਭ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਮ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਕਿ ਕਰਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ -

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਉਹਦੇ action ਨੇ ਨਾ ਉਹ ਫਲ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ, ਟੇਪਾਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡਣੀ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਪੁਸਤਕ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਸੌ ਪੰਨੇ ਦੀ ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕੇ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ

ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਇਕ ਅੱਲੜ ਨੂੰ ਜਿਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰੱਬ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਿਲਣਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ 800 ਪੰਨੇ ਅੰਦਰ ਆਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਨੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਛਪੀਆਂ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚੱਲੋ, ਰਸਤੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੋਗੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਟੇਪਾਂ ਨੇ, ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਟੇਪ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਹਜ਼ਾਰ ਟੇਪ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਇਕ target ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹ ਐਧਰ ਓਧਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ, ਕਿ ਇਕ ਬਾਹੀਂ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਭੰਨੀ ਇਥੋਂ। ਉਹ ਗੇਟ ਤੋਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭੰਨਣ ਤੇ ਉਹ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ, ਹਜ਼ਾਰ ਟੇਪ 'ਚ। ਉਹ ਟੇਪਾਂ ਰਸਤਾ ਦੱਸਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੁੱਛ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਹਉਂ ਨਹੀਂ ਧਾਰੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਸੂਖਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਫੜ ਲਵਾਂ। ਫੜ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵਾਂ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਇਹ ਆਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਮਝ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਪਵੇ, ਇਹਦੇ action ਕਿਵੇਂ ਲਈਏ, ਕਿਵੇਂ ਚੱਲੀਏ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਿਹੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੋ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ। ਜੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਾ, ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ। ਹੋਰ ਸੁਖਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗੋ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਕਿਸੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਆ ਸੋਧ ਕੇ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਭ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ suspence ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਨਾ ਉਹ ਵੱਧ ਜਾਏਗੀ। ਜੇ Objection ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ। ਸੋ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਤੁਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਓਰਾ ਇਥੇ ਕਾਇਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਏਸ ਓਰੇ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ। ਸੋ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ

ਹੋਏ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਖਿੱਚ ਲਓ, ਕਰਨਾ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਮੈਨੇਜਰੀ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ, ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ, ਕਰਨਾ ਉਹਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸਾਰਾ ਹੀ ਬਿਖੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਨਿੱਜ ਧਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇਣਾ। ਡਿਊਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਸਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਲੈ ਕੇ, ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਉਹਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲੋ। ਇਹ

ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ, ਏਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲੋ ਚੱਲੋ, ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਰ ਰੱਖੋ ਪਿਛੇ ਨਾ ਕਰੋ। ਮਨ ਦਾ ਨਰੀਖਸ਼ਣ ਕਰੋ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦਏਗੀ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਮਨ ਦਾ ਨਰੀਖਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਫਤਹਿ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਪੈਰ-ਪੈਰ ਵਧਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਹ ਨੇਮ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਘਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਤਿਲ ਵੀ ਗਵਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜਿੰਨੀ ਤਰੱਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਰ ਲਈ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏਗਾ।

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ, ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸੀਗੇ, ਲੇਕਿਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਇਥੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਗਿਆ ਬਿਨਸ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਨਾਲ ਪਰ ਉਹਦਾ ਕੁਛ ਜਿਹੜਾ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਨਾ ਉਹਦਾ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਨਵਾਂ ਸਰੀਰ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਹ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਫੇਰ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕੱਪੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਕੱਪੜਾ ਛੱਡਿਆ, ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਦਵਾਈਆਂ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕੇ ਸਭ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੱਪੜਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਦੇ ਦੇ। ਦੇਣਾ ਉਹਨੇ ਹੈ -

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੇਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਕੱਪੜਾ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ,

ਕਿਤੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਕੱਪੜਾ ਉਹਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਐਸੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੇ ਜੜ੍ਹ ਭਰਤ ਸੀ, ਇਕ ਜਨਮ ਉਹਨੇ ਹਰਨ ਦਾ ਕੱਟਿਆ। ਪਰ ਉਹਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਹਰਨ ਦਾ ਕੱਟ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਸ਼ਨਾ ਬਣ ਗਈ। ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਬਣਨ ਨਾਲ ਹਰਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਉਹਦੇ ਪੱਲੇ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਕਦੇ ਵੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣੇ ਨੇ ਇਹ, ਚਾਹੇ ਕਰੋੜ ਜਨਮ ਕਰ ਲਓ, ਚਾਹੇ ਲੱਖ ਜਨਮ ਕਰ ਲਓ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮ ਚੱਲੀ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁੱਭ ਕਰਮ ਕਰੋ ਨੇ ਨਾ ਇਹ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਿਥੇ ਆਦਮੀ ਕਰਮ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਫੇਰ 'ਕਰੈ ਸੁ ਭਲਾ ਮਨਾਈਐ' 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ, ਸਤਿਸੰਗ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਛੱਡੋ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਸਤਿਸੰਗ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਰਾਹ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ, ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਦਿਨ ਤਾਂ ਮੈਲ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਉਤੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੀਆਂ waves ਦੀਆਂ waves, black waves ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਲਾਈਟ ਦੀ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਬੈਠੋ ਓ। ਇਥੋਂ ਚਿੱਟੀ wave ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਛੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਰਾਹ ਲੱਭ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਬਣਿਆ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੱਲੋ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਰਾਹ ਲੱਭੋ ਉਹਦਾ। ਦਰਅਸਲ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹਦਾ ਜੁੜ ਜਾਵੇ ਨਾ ਸੰਪਰਕ ਇਹ ਰਾਹ ਦੱਸਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਰਾਹ ਦੱਸਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਨਹੀਂ ਰਾਹ ਦੱਸਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਪੰਜ ਸੱਤ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਕਿੱਡਾ ਰਾਹ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਕਿੱਡੀਓ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਲਓ, ਕਿੰਨੀਓ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਓ, ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਇਕ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਐਨਾ ਕੁ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ (Creative Use of Emotions)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ 4 ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ

The visible universe is nothing else than a theater representative of the Lord's Kingdom, and This latter is a theater representative of the Lord himself.

Emanuel Swedenborg

ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਉਤਕਥਨ ਦਾ ਮੂਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਗਵਤ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਇਹ ਰੰਗ ਭੂਮੀ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਲੀਲਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਅ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕ ਨਾਟਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੁਖਾਂਤ, ਸੁਖਾਂਤ, ਸੁਖਮਈ, ਰਹੱਸਵਾਦੀ, ਸੰਕਟਮਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਘਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਖਰੀ ਸ੍ਰਾਸ ਤੱਕ, ਮਾਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਚੇਤ ਹੋ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਟਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਹ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰੰਗ ਭੂਮੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਰੇਤ ਦੇ ਘਰ ਬਨਾਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਖਿਡਾਉਣੇ ਉਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ teddy ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚੁੰਮਦਾ ਚੱਟਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਵੱਡੇ ਉਸਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਬੱਚਾ ਇਹ ਖਿਡੋਉਣਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਤਿ ਦੀ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ ਖੇਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਦੀ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੇ ਬੱਚੇ ਉਸਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਇਹ ਹੀ ਸਤਿ ਹੈ ਇਹ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਈ ਖੇਲ੍ਹ ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਉਹ ਨਾਟਕ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਟਕ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਧੋਖਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਕੀ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੀ ਕਿਉਂ ਹਾਂ? ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਨਾਟਕ ਹੈ।

ਨਾਟਕ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ ਹਨ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕੀ ਐਨਾ ਡਰਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੁਝ ਹੈ? ਕੀ ਕੋਈ ਸਤਿ ਵੀ ਹੈ? ਹਾਂ ਸਤਿ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੈ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਹੀ ਹੈ -

**ਆਪੇ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਖੇਲੇ
ਖੇਲ ਆਪਣੀ।**

ਖੇਡ ਦੇ ਯਥਾਰਥ - ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, 'ਖੇਡ' ਤੇ ਯਥਾਰਥ। ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਣ ਹਨ। ਖੇਡ ਛਿਨਭੰਗਰ ਹੈ, ਅਸੱਤ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾਰਥ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਥਾਈ ਹੈ, ਠੋਸ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾਟਕ ਦੇਖੀਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮੰਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਸਾਨੂੰ ਹਸਾਉਣਾ, ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਸਮਝਣਾ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜਾਣ ਲੈਣਾ। ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਲਵੇਂ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਰੋਲ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਮਨੋਬਿਰਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਨੂੰ ਚੇਤਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਭਿਨਯ ਕਰਦਿਆਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਰਦਾਰ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਉਹ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਟਕ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਜਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨਮੋਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਖੇਡੇ ਜਾਂਦੇ ਨਾਟਕ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਜਰਬਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖੀਏ। ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਈਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਵਰਗਾ ਸਮਝ ਲਈਏ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋ ਲਈਏ ਚਾਹੇ ਡਰ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜ ਲਈਏ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਾਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਟੀ.ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋਈਏ ਭਾਵੇਂ Shakespeare ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਟਕ ਹੋਵੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਸ਼ਾਨਿਸ਼ਠ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਭੈ, ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਕੋਈ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਡਾਕਟਰ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੁਲਿਸ ਕੋਈ ਮੁਜਰਮ ਨੂੰ ਪਕੜ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਘਟਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਨਜਿੱਠ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਖੇਡ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਹੁਣ ਮਨੋਚਿਕਿਤਸਾ

ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮਨੋ-ਨਾਟਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਨਾਟਕ, ਡਰਾਮੇ, ਚਿਕਿਤਸਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਨਿਸ਼ਠ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵਾਸਤਵਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਘਟਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਤਨਾਓ ਤੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਦਬਾਓ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਡਰਾਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਦਬਾਓ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖਿਚੋਤਾਣ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਖੇਡ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਰੰਗ ਮੰਚ ਤੇ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਨਾਟਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ, ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਉਸ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਬੱਚੇ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਾਰਟ ਕਰਦੇ ਉਹ ਭੂਮਿਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਘਰ-ਘਰ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਖੇਡ-ਖੇਡ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਕੋਈ ਕੁਛ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਝੂਠੀ ਮੂਠੀ ਦੀ ਖੇਡ ਬੰਦ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪੱਧਰ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਇਕ ਪਾਠਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਿਡਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਐਸ਼ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸਥਾਨ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੋਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੂਲ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਘੁਟਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਮਚਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਮੂਲ ਚੇਤਨਤਾ ਅਸੀਂ ਗੁਆ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੁਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖੂਨ ਮੂਠ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਸ਼ਤਰੰਜ ਵਿਚ ਜਿੱਤਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੇਡ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਬੱਚਾ ਹਾਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਨਖੇਦੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਗੋਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੱਲੇ ਦੱਬਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਖੇਡ, ਖੇਡ ਵਿਚ ਜਿੱਤਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਉਦੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਪਾਰਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਖੇਡ ਵਿਚ ਐਨੇ ਰੁਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਾਰੇ ਗਮ ਉਸ ਉਤੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਣਾ - ਤਿਆਗ

ਕਈ ਕਿਰਦਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਅਸਮਰਥ ਹਨ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਅਸਫਲ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਹੈ, ਰੋਲ ਵੀ ਕਰੋ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਵੀ ਕਰੋ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਖੁਭੋ ਨਾ, ਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਹੋ, ਉਸ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਓ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੇ ਦੇਖੀਏ, ਜੇ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਡਰਾਮੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਤਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਪਾਰਟ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਣ। ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੇਗਾ ਉਸ ਰੰਗ ਭੂਮੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਕੀ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੀਵ ਲੀਲਾ ਨੂੰ

ਖੇਡਣ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਇਕ ਹੱਦ ਤਕ ਇਕ ਸੀਮਾ ਤਕ ਸਤਿ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿਓ ਸਾਰੇ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿਓਗੇ, ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਹੀ ਵਿਆਕੁਲ ਕਰ ਦਿਓਗੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਲਵੋਗੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਪਾਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਦਵੰਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਦਵੰਦ ਇਕ ਸਮਸਿਆ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਮਨੋਸਰੀਰਕ ਰੋਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਪਾਰਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਸਿਆ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਡਰਾਮੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਕੇਵਲ ਡਰਾਮੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਡਰਾਮਾ ਖੇਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਡਰਾਮਾ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਵੰਦ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਰਟ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਤੇ ਫੇਰ ਸਮਝ ਕੇ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜੋ ਡਰਾਮੇ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣ।

ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਜਗ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਦਵੰਦ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੁਝ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਗ ਦਿਓ, ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ। ਈਸ਼ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੌ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਾਣੋ ਪਰ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਇਕ ਅਤਿ ਤਕ ਹਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਦੁਰਗਮ ਹੈ। ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਭਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੀਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਇਸ ਰੰਗ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੌੜ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹੋ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਨਾ ਜਾਓ ਇਸ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਓ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਹੋ -

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ

ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ॥

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੮

ਮੁਰਗਾਬੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਖੰਡ

ਗਿਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹੋ, ਰਮੋ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚਣੀ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਓਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੋਕਸ ਰਹੋਗੇ।

ਤੀਸਰੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਦਸਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਕੀਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਿੱਤਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛੋ, 1. ਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਬਣੇ। 2. ਕੀ ਉਹ ਸਾਧਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ 3. ਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਰਾਜਾ ਜਨਕ, ਸੁਕਰਾਤ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਇਕ ਅਨੂਠੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ।

ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਕਥਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੇ ਡਰਾਮੇ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੌਰਵਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਪਾਰਟ ਹੈ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਲੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਨਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਐਨਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਦੇਖੇ ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਰੂਪ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਹਨ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਐਨੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਇਹ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਿਰਦਾਰ ਇਥੇ ਹਨ ਜੇ ਉਹ ਮਰ ਵੀ ਜਾਣਗੇ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਲੈ ਲੈਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਪਾਰਟ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਹਾਂ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਡਰਾਮੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੜੇ ਪਾਰਟ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਵੱਡਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ ਉਹ ਹੀ ਪਾਤਰ ਹੋਣਗੇ ਹੁਣ ਇਕ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਫੇਰ ਦੂਸਰਾ।

ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਇਹ ਸਾਫ ਦਸਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟ ਨਾਲ ਇਕ ਰੋਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਇਕ ਖੇਡ ਹੈ ਖੇਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਖੇਡ, ਇਕ ਵੱਡੀ ਖੇਡ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅੱਜ ਦਾ ਅਭਿਨੈ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਜੀਵਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੀਵਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਚਾਦਰ ਹੋ ਜਾਂ ਗਲੀਚਾ ਹੋ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚੋ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਉਤੇ ਹੋਈ ਕਢਾਈ ਦਾ ਇਕ ਤਰੋਪਾ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਜੀਵਨ ਉਸ ਦੀ ਕਢਾਈ ਦਾ ਇਕ ਤਰੋਪਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਅੰਤ ਹੈ। ਇਕ ਤਰੋਪੇ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੀ ਗੀਤਾ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਸਾਨੂੰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਵੰਦ ਤੋਂ, ਨਿਰਾਸਤਾ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਢਿੱਲੀਆਂ ਪੈ ਸਕਦੀਆਂ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਡਾ ਮੋਹ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਗੰਢ ਢਿੱਲੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਪਾਰਟ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਰੰਗ ਭੂਮੀ ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਉਹ ਇਕ ਯਥਾਰਥ ਹੈ, ਸਤਿ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਿਹੜਾ ਰੋਲ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਆਤਮਾ ਹੋ ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਤੋਂ ਫਰਕ ਹੋ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ।

ਇਸ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਝਾਕੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਲਾਟ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਰੰਗ ਮੰਚ ਤੇ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪੜਦੇ ਤੇ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਾਵਲ, ਕਥਾਵਾਂ, ਪਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਨਾਮ ਹਨ, ਬੱਦਲਾਂ, ਈਰਖਾ, ਜਲਾਵਤਨ। ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਓ ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਹੀ ਅਫਸਰ

ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਲਾਟ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਉਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੀਮਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜੋ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਨਾਲ, ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲ ਹਰ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਫਰਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰੋਲ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਫਸੋਸ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿ ਦਾ ਪਤਾ ਬੜੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਇਕ ਕਵੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਾਕਤ ਸੀ ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਗਿਆਨ ਹੈ ਪਰ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਰਟ ਦਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹਾਪਨ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਡਭਾਗੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗੇ ਉਹ ਜਾਣ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਰੋਲ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਸਮਝ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਾਰਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਓ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੋ।

ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਪਾਰਟ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਰਟ ਇਕ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਧੀ ਹੋ, ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ ਹੈ, ਔਖਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਭਾਰ ਹੈ, ਐਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਨਿਭਾਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੋਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਟਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਜਾਏ ਏਸ ਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਪਾਰਟ ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਨਚਾਹੇ ਰੋਲ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹਟ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰਾ ਸੀਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੁਝਾਅ

ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬਹਿਬਲ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਲਾਕ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਵੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਨਵੇਂ ਸਬੰਧ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਵੀਂ ਪਤਨੀ ਨਾਲ, ਨਵੇਂ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਫੇਰ ਉਹੋ ਕੁਝ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਖੇਡ ਉਹ ਹੀ ਡਰਾਮਾ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੜਾ ਜਾਦੂਈ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ ਲੈ ਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਲਚਲ ਮਚਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਨਹੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੋ ਇਥੇ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਂ ਐਥੇ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਤੇ ਨਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅੱਗੋਂ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ।

ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸਲਾਹਕਾਰਾ ਸੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਿਹੜੇ New york ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਹ Midwest ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸੁਲਝ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ, ਛੋਟੀ ਥਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਧੇਰੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਦਵੰਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸੰਵੇਗਕ ਹਲਚਲ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵਿਚਾਰ ਉਹ ਤਾਂ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਪਿਛੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਲ ਹੋਰ ਸਬੰਧਾਂ ਵਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋਬਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਨਵੇਂ ਸਬੰਧ, ਨਵੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਵੀ ਔਖੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ Midwest ਵਿਵਹਾਰ ਪੱਖੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਕੁਸ਼ਲ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਮਿਤ੍ਰ ਲੱਭ ਲਏ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਰ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਾ ਇਹ

ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਦੌੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਏ ਕੇਵਲ ਥਾਂ ਨਵੀਂ ਸੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਹ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਦੇ ਔਖੇ ਤੇ ਕੌੜੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਤਿਆਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਗਏ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਇਕੱਲੇ ਬਿਤਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਘੰਟਿਆਬੱਧੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਸੱਚੀਮੁਚੀ ਉਹ ਇਹ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣ, ਇਹ ਇੱਛਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਹ ਦੇਖਣਗੇ, ਗੁਫਾ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਹ ਸੀਨ ਉਹ ਡਰਾਮੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵੇਗੀ। ਮਨ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇਗਾ, ਇੱਛਾ ਹੋਏਗੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਡਰਾਮੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਸਹਿ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਇਕ ਨਵੀਂ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਜੀਉਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਥਿਤੀ ਇਕ ਸੀਨ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਈਏ, ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਨਾਟਕ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਲੈਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ, ਪਿੱਛੇ, ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਮਨ ਕਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਦੂਸਰੀ ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਜਾਓ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਚੁੱਪ ਚਪੀਤੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਲਵੋ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ

ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਹੋ ਜੋ ਕੁਝ ਪਿੱਛੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਉਸ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਡਰਾਮੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਬੈਠਦੇ ਹੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੀਨ, ਡਰਾਮੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ ਘਟਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂਜੋ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੋਂ ਹਟ ਸਕੀਏ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਘੇਰੇ ਨਾ ਜਾਈਏ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਡਰਾਮਾ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਸੰਗਠਨ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਮਨ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਮਨ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਮਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਮਝ ਆਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਮਨ ਨੂੰ ਬਿੰਦੂ ਬਣਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਬੀਜ ਫੇਰ ਨਾ ਫੁੱਟ ਸਕਣ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਡਰਾਮੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹਟ ਜਾਣਾ, ਦੌੜ ਜਾਣਾ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਾਰਣ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਸਾਨ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਥੋਂ ਦੌੜ ਜਾਓ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਸੀਨ ਬਦਲ ਲਵੋ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਬਦਲ

ਲਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਰਣ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਡਰਾਮਾ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲ ਕੇ ਸੀਨ ਬਦਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਬਣਾ ਸਕੀਏ ਬਿਲਕੁਲ ਕੁਝ ਫਰਕ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ, ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਦਵੰਦ, ਤਾਂਘ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ, ਉਸ ਸਰੋਤ ਨਾਲ ਸਿਝਣ ਦੀ ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਅੰਦਰ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹੀ ਰਹੇ, ਬਾਹਰ ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਲਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ।

ਇਕ ਬੰਦਾ ਜਦੋਂ ਮਰਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਜੋ ਸਵਰਗ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਸਾਥੀ ਇਕ ਨਰਕ ਦਾ ਭਰਿਆ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਮਨੁੱਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੇਂਗਾ ਤੇਰਾ ਸਾਥੀ ਇਕ ਸੰਤ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਇਕ ਦਮ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹਵਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਨਰਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਪਰ ਸੰਤ ਨਰਕ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ।

ਚਾਹੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹੋਵੋ ਜਾਂ ਫੇਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਪਏ ਹੋਵੋ, ਵਿਕਾਸ ਦਾ, ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਵਸਰ ਹਰ ਇਕ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਦੌੜ ਸਕੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਸਕੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਸਕੋ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਬੜਦੇ ਹੋ, ਕੇਵਲ ਬਾਹਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿਬੜਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਭਾਵਨਾ ਭਰਪੂਰ ਡਰਾਮਾ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਸਾਰੀਆਂ ਨਖੇਦੀ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਭੈ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਤਾਂਘਾਂ ਜਾਂ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਡਰਾਮੇ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੀ ਬਣੋ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਜਾਓ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਜਾਣ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ, ਖੁਸ਼ੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਤੇ

ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿਸ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਡਰਾਮਾ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਹਰੇਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਅਨੁਭਵ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਸਿਰਜਨਾਆਤਮਕ ਕਲਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਚਿੱਤਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਚਿੱਤਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੈਨਵਸ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਇਕ ਫਰੇਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਬੁਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਭਾਵੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕਲਾ ਹੈ, ਹੁਨਰ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ। ਸਾਡੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਡੀ ਅਵਸਥਾ ਸਾਡਾ ਸਾਮਾਨ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਜੂਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਸੋਧ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਨਾਟਕ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਉਹ ਇਕ ਛੋਟਾ ਨਾਟਕ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਵੱਡੇ ਡਰਾਮੇ ਦਾ ਭਾਗ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਵਾਸਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਰਾਮਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਡਰਾਮੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸਬਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਸਚੇਤਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸੁਖ ਨੂੰ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਔਖਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਵਿਕਾਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸੁਖ ਤੋਂ ਅੱਜ ਦੀ ਮੌਜ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੇਖਣ ਜੋਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅੱਜ ਦੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਲ ਦਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕੀ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ?

(*****)

ਸੰਤ ਬਿਮਲਾ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਪਾਉਂਟੇ
ਦੇਸ ਚਾਲ ਹਮ ਤੇ ਪੁਨਿ ਭਈ।
ਸਹਰ ਪਾਂਵਟਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ਲਈ
ਦਸਮ ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ

ਇਕ ਦਿਨ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਸੰਗਤ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਵਿਹਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਸਿੰਘ ਜੀ! ਅੱਗੇ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕੁਛ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੈਦਪੁਰ ਸੰਡਯਾਲੀ ਉਤੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਹੱਲੇ ਦੇ ਹਾਲ ਸੁਣਾਏ ਸਨ, ਬੜੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਵਿਚ ਛਪ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਆਪਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਮੰਗਲ ਮਨਾਉਣ। ਅੱਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜੇ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਦਿਓ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਬਤ ਕੁਛ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਕਰਾਂ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਓ ਤੇ ਇਸ ਸੁੱਚੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਜਗਤ ਬੀ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ।

ਭਾਈ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤਾ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹੋ ਦੁਨੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਛੋ ਜੀ ਸਦਕੇ, ਜੋ ਸਮਝੇ ਆਉ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਉ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਾਕੇ ਮਗਰੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਓਥੇ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਉਂਟੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ?

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਭਾਈ ਜੀ! ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਾਕੇ ਮਗਰੋਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾ ਮਰ ਜਾਏਗੀ ਯਾ ਉਠਣ ਜੋਗੀ ਨਾ ਰਹੇਗੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ

ਇਸਦੀ ਜੜ੍ਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਫਜ਼ਲ ਹੇਠ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਛੋਟੀ ਆਰਥਲਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਬੜੇ-ਬੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲਾਏ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਧਾਇਆ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਬੀਰ ਰਸੀ ਠਾਠ ਨੂੰ ਬੀ ਵਧਾਇਆ। ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸੁਖਦਾਈ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੱਥ ਚਾਏ ਦੇ ਜੇ ਇਹ ਤਾਕਤ ਦਬ ਜਾਏ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਲੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਗੁੱਝਾ ਕਾਰਣ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਇਹੀ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੈਨਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੇਠ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਜੰਗਨਾਮਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਸ਼ਹਜ਼ਾਦੀ ਜ਼ੋਬੁਨਿਸਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਾ ਕਮਾ। ਇਸ ਜੰਗਨਾਮੇ ਵਿਚ ਜੋ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਉਹ ਭੰਗਾਣੀ ਜੁੱਧ ਨਾਲ ਢੁਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਉਪਰਲੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮੂਜਬ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ ਕਾਹਿਲੂਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਰੋਅਬ ਪਾਉਣਾ ਅਰੰਭਿਆ ਤੇ ਕਈ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਈ ਮਾਧੇਵਾਲ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਇਕਰਾਰ ਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੱਲਾਂ ਮਨਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਆਂ ਕਿ ਜੇ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਆਪੇ ਕਲਮ ਹੇਠ ਆ ਗਏ, ਫੇਰ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਉ, ਜੇ ਨਾ ਮੰਨੋ ਤਾਂ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲੂ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਤਾਂ ਉਠਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਉਝ ਹੀ ਨੱਖ ਦੇਉ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈ ਲਉ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਬੜਾ ਸੂਰਮਾਂ ਤੇ ਦਾਨਾ ਪੁਰਖ ਸੀ। ਆਪ ਦੀ ਛੋਟੀ ਵਰੇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਾਰਦਾਰੀ ਦਾ ਸੁਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਗਤਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਅਣਖੀ ਬੀ ਸੀ। ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਪੂਰੀ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਦਾਨਾ ਦੂਰੰਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੱਚ ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਨੀਤੀਵਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਬੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸਾਂ ਅਨਿਆਇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੰਗ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਜੋ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਰਾਜ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਕਰਨਾ ਲੋੜਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਰ ਰਸੀ ਜੀਵਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਝੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਸਨ

ਚਾਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਮਸੰਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਨ ਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਹੋਰ ਤਨੀ ਤੇ ਸਾਕ ਅੰਗ ਮਿਤ੍ਰ ਸੱਜਣ ਸਭ ਜੰਗ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਓਥੋਂ ਟੁਰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਖੱਬਾ ਮੰਮਾ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਨਾਹਨ ਤੇ ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕੁਛ ਅਣਬਣ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਨਾਹਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋ ਆਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੇ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆ ਵੱਸਣ ਤਾਂ ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਜੰਗ ਕੀਤੇ ਦੇ ਸੁਖ ਵਰਤ ਜਾਏਗੀ। ਪਾਰਲੀ ਦੂਣ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੱਖੀ ਹਨ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਟੇਕ ਹੈ, ਜੇ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਪ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਾਰਜ ਇਉਂ ਬੀ ਸੰਵਰੇਗਾ। ਧਰਮ ਤੇ ਧੀਰਜ ਦੁਇ ਗੱਲਾਂ ਮਿਲਨਗੀਆਂ। ਇਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸਦਵਾ ਘੱਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾਹਨ ਰਾਜ ਵਿਚ ਚਲ ਬਸਣੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਸ ਪੱਖ ਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

**ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂ
ਨਹੀ ਮੋ ਸੇ ਗਰੀਬ ਕਰੋਰ ਪਰੇ।**

(ਦਸ ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ)

ਦਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਪਰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਜੰਗ ਦੀ ਘਟਾ ਦੇ ਵਰੂ ਪੈਣ ਤੋਂ ਜਚ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਚਲਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੇ ਵਰਸ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੇ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨਸਾ 'ਧਰਮ ਰਾਜ' ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਅਸਾਂ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੰਗ ਟਾਲਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਵਰਤ ਕੇ, ਜੇ ਫੇਰ ਜੰਗ ਗਲੇ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬੀਰ ਰਸੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਬੀ ਟੁਰ ਪਏ ਸਨ। ਇਸ ਦਿੱਸਦੀ ਹਾਰ ਜੇਹੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪਾਉਂਦੇ ਸੇ। ਜਿਵੇਂ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਪੈਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਹਾਰੇ ਦਾ ਨਿਆਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਿਤ ਵਲ ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਕਰ ਦੇਹ, ਇਹ ਦਿੱਸਦੀ ਹਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਸੀ ਜਿੱਤ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਨ, ਭਾਈ ਜੀ, ਕਾਰਣ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸੇ ਪਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਆਪ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ, ਯਾ ਭੈ ਮੰਨ ਕੇ ਤਾਂ

ਨਹੀਂ ਨਾ ਗਏ ਸਨ?

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਨਹੀਂ! ਓਹ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਚਾਲ ਹਮ ਤੇ ਪੁਨਿ ਭਈ।

ਹਮ ਤੇ ਪੁਨਿ ਭਈ ਸਾਫ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਭੈ ਕਰਕੇ ਯਾ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਦੀਰਘ ਵੀਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਚਾਲ ਹੋਈ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਹਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਨਹੀਂ ਜੀ, ਨਾਹਨ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਪਹਿਲੋਂ ਨਾਹਨ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ। ਪਰ ਪਸੰਦ ਥਾਂ ਹੋਰ ਆਈ ਸੀ। ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਜਮਨਾਂ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਅਤਿ ਰਮਣੀਕ ਥਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਡੇਰਾ ਪਾਇਆ, ਜਮਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰ ਦੀ ਦੂਨ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਮਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਦੂਨ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਡੇਰਾਦੂਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਖਾਸ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਓਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਕਿਆਰ ਦੀ ਦੂਨ। ਇਥੇ ਜਮਨਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤਾਂ ਰਹਿਣੇ ਲਈ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਨੇੜੇ ਫੌਜਾਂ ਲਈ ਛਾਉਣੀ ਪਾਈ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਇਆ ਤੇ ਨਾਉਂ ਧਰਿਆ ਪਾਉਂਟਾ-ਪਾਉਂ ਟਿਕਾਉਣੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ।

ਜਮਨਾਂ ਨਦੀ ਹਿਮਾਲਯ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਦੋ ਦੂਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਲਸੀ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਵਗਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚਕ੍ਰਾਤੇ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਦਾ ਪੁਲ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਅੱਗੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜਮਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਉਂਟੇ ਟਿਕਾਣੇ ਕੋਲ ਇਕ ਦਮ ਪੱਛੋਂ ਦਾ ਰੁਖ ਲੈਂਦੀ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੇ ਪਥ ਦੀ ਮਾਣੋਂ ਪਾਉਂਟੇ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁਲਿਆਈ ਲੈਂਦੀ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫੇਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵੇਗ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੁਹਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਥਾਂ ਆਪ ਦੇ ਪਸੰਦ ਆਈ ਤੇ ਟਿਕ ਗਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਜਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਧਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਆ ਟਿਕੇ ਹਨ, ਉਮੰਡ ਆਈਆਂ। ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੂਰਮੇਂ ਫੌਜੀ ਖੇਲਾਂ ਕਵੈਦਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਜਮਾਉਂਦੇ, ਕਵੀ ਜਨ ਕਵੀ ਸਮਾਜ ਲਗਾਉਂਦੇ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮੰਗਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਡੇਰੇ ਤੰਬੂ ਕੱਖ ਫੂਸ ਦੇ ਛੱਪਰ, ਸ਼ਮਿਆਨੇ, ਖੈਮੇ ਸਜ ਗਏ। ਸਿੱਖੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਨੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਟੁਰ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਤਾਰੀਆਂ, ਖੇਲ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ

ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਕਸਰਤਾਂ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਮਾਰਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਸਚਰਜ ਨਜ਼ਾਰੇ ਖਿੜ ਪਏ। ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਮਾਨੁੱਖਨਾਟ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਾਉਂਟੇ ਦੇ ਇਹ ਦਿਨ, ਜਿਸ ਰੰਗ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ, ਉਹ ਬੜੇ ਹੀ ਸਵਾਦਲੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ। ਕਵਿਤਾ ਬੀ ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਇਥੇ ਜਮਨਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਚੋਣਵੇਂ ਸੂਰਮੇ ਕਵੀ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬੀ ਇਥੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਿਲਹਖਾਨਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ। ਅੱਸੂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਤੇ ਮਘਰ ਵਿਚ ਇਥੇ ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਨੰਦਪੁਰ ਏਹੋ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਤੋਂ ਭਾਗ ਇਥੇ ਹੀ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਮੰਦਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਡੋਲ ਦਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੋ ਇਸ ਤ੍ਰਿਖੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੋਹ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਪੁਰਬ ਦਿਨ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਬੀ ਖਿਆਲ ਪੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੀ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੀਅ ਦਾਨ ਤੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਆਤਮਕ ਵਪਾਰ ਬੀ ਬੜੇ ਜੋਬਨਾਂ ਪੁਰ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਾਕ ਹੈ -

**ਕਾਲਿੰਦੀ ਤਟ ਕੀਏ ਬਿਲਾਸਾ।
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਪੇਖਿ ਤਮਾਸਾ।
ਤਹਿ ਕੇ ਸਿੰਘ ਘਨੇ ਚੁਨਿ ਮਾਰੇ।
ਰੋਝ ਗੀਛ ਬਹੁ ਬਾਂਤਿ ਬਿਦਾਰੇ**

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਕਲ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧਰਮ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗ ਜਦਲ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਲੱਗੇ? ਧਰਮ ਦਾ ਖਯਤੀਪੁਨੇ ਦੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਾ ਕੀਹ ਸੰਬੰਧ? ਮੈਂ, ਸਿੰਘ ਜੀ! ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਭਾਈ ਜੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਤਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਤੇ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪਾਇਆ। ਆਪ ਜੰਗ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਦਾ ਰਥ ਜੰਗ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਚਾਰੂਤਾ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ, ਕੰਸ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਜੇ ਭਾਈ ਜੀ ਪੁਰਾਣੇ ਹਾਲ ਵਾਚੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿਦਿਆ ਤਾਂ ਰਹੀ ਹੀ ਖਯਤੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ। ਸੁਕਦੇਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਖਯਤੀ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿਦਿਆ ਪਾਈ ਸੀ ਪੰਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਦਾਲਕ, ਅਰੁਨੀ ਪਾਸੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਕੈਕੇਯ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਕੌਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿਦਿਆ ਖਯਤੀ ਪਾਸ ਹੈ ਪਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ ਕੀਹ ਪ੍ਰਮਾਣ। ਦੇਖ ਲਓ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ

ਧਰਮ ਬਿਬਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਦੀ ਜ਼ੁਲਮ ਰਾਜ ਤੋਂ ਰਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ

ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਰਾਯਨਗੜ੍ਹ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਢੌਰਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਸਦਾ ਸੀ ਇਕ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਉਂ ਸੀ ਸੱਯਦ ਸ਼ਾਹ ਬਦਰੁੱਦੀਨ। ਇਸ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਰੀਦ ਸਨ। ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨੇੜੇ ਆਉਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਆਪ ਰੂਹਾਨੀ ਬੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਦਾ ਕਾਯਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ ਭਾਈ! ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਪੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਵਾਕ ਕਹੇ ਸਨ -

**ਮਹਿਮਾ ਸੁਨੀ ਘਨੀ ਬਹੁ ਦਿਨ ਤੇ।
ਚਹਿਤ ਮਿਲਨ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮਨ ਤੇ।
ਅਬਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਮੇਲਨਿ ਕੀਨਿ।
ਬਨਹਿ ਨ ਬਿਛਰੁਨਿ ਮੈਂ ਲਖ ਲੀਨਿ।
ਐਸੀ ਮਿਲਨੀ ਅਬ ਮਿਲ ਗਇਓ।
ਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਮਨ ਦੇ ਦਯੋ।
ਅਸ ਬਿਵਹਾਰ ਬਿਨਾ ਮੁਖ ਬੋਲੇ।
ਹੋਇ ਚੁਕਯੋ ਤੁਰਨ ਬਿਨ ਤੋਲੇ।
ਜਿਸ ਤੇ ਵੇਰ ਨ ਫਿਰਨਾ ਹੋਇ।
ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਕੇ ਦਾਰਿਦ ਦੁਖ ਖੋਇ॥**

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ 4688

ਇਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਾਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਲਿਆ ਸੀ।

ਕਾਲਸੀ ਦਾ ਰਿਖੀ

ਰੂਹਾਨੀ ਬਲ ਤੇ ਮੇਹਰਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਇਕ ਕਾਲਸੀ ਦਾ ਰਿਖੀ, ਇਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਹੁਤ ਬਿਧ ਸੀ, ਇਹ ਯੋਗੀ ਬੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰਯਾਮਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਗਤ ਉਧਾਰ ਲਈ ਅਵਤਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨੇ ਰਾਜਾ ਨਾਹਨ ਨੂੰ ਪਤੇ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਬੜੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਸੀ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਹੈ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਜੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੀ ਸੀ।

ਪਿਆਰ ਵਰਧਕ ਨੀਤੀ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਬਲ

ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਲੇ -

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਧਰਮ ਤੇ ਨੇਕੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉਤੇ ਸੀ। ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਯਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਪਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹੋ। ਉਸ ਪਰ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਪ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਪਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲਨ ਦਿਨ ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਦਵਾਕੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੱਫੀਆਂ ਪੁਆ ਕੇ ਸੁਲਹ ਕਰਾ ਦਿਤੀ।

ਸੂਰਬੀਰਤਾ

ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗਏ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ੇਰ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਨਾ ਮਾਰੋ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਮਾਰੋ। ਪਰ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਅੱਗੇ ਵਧੇ, ਭਬਕਾਰ ਕੇ ਆਏ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਢਾਲ ਤੇ ਲੈ ਕੇ, ਪੇਟ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਖੋਭ ਕੇ ਪਥੱਲ ਮਾਰਿਆ। ਦੋਇ ਰਾਜੇ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਮੁਰੀਦ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਲ, ਸਾਹਸ ਤੇ ਉੱਚਤਾ ਦੇ ਕਾਯਲ ਹੋ ਗਏ। ਸਗੋਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਬਲ ਦੀ ਸਬਲਤਾ ਹੈ।

ਪਠਾਣ ਨੌਕਰ

ਪੰਜ ਸੌ ਪਠਾਣ ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮੌਕੂਫ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਪੀਰ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਸਨ, ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਨੌਕਰ ਰਖਵਾਏ, ਜੋ ਦੀਨ ਦੀ ਸੌਂਹ ਕਰਕੇ ਨਿਮਕ ਹਲਾਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਸਨ, ਭੀਖਨ ਖਾਂ, ਕਾਲੇ ਖਾਂ, ਨਜਾਬਤ ਖਾਂ ਤੇ ਹਯਾਤ ਖਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਫੌਜ ਚੋਖੀ ਵਧ ਗਈ ਤੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਬੀ ਰਾਜਸੀ ਸਬਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ

ਜਮਨਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੋਈ ਤੀਹ ਕੁ ਕੋਹ ਦੀ ਵਾਟ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ ਡੇਰਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਥਾਂ ਤੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਆਦਿ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਰਾਜਾ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਬੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਆਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਆਯੂ ਥੋੜੀ ਬਾਕੀ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਅਜੋੜ ਗੁਰੂ ਘਰ

ਨਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਜੁੜ ਜਾਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਰਹੇ। ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ, ਗੱਦੀ ਦੇ ਲਾਇਕ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਗਰੋਂ ਮੇਰੇ ਡੇਰੇ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਸਲਾਹਗੀਰ ਵਿਚ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਬੀ ਸਨ, ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਪ ਸਿਆਣੇ ਦੂਰਦੇਸ਼ ਸਨ। ਵਿਚਾਰ ਫੁਰੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਹਨ, ਚਾਚਾ ਜੀ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂਗੱਦੀ ਤੇ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਝੁਕਣਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬੀ ਯਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਕ ਮਾਤਬਰ ਮਸੰਦ ਭੇਜ ਕੇ ਜਮਨਾਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਇਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਉਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਲਈਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੁਲਹ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੂਪ ਸੇ, ਸੁਲਹ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸੁਲਹ ਦੀ ਚੰਗੀ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਲਾ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਪਾਸ ਬਹਾਲ ਲਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਪੋਥੀ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀ

ਬੰਦਿ ਦੁੰਦ ਕਰ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ।
ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ਬਿਲੰਦ ਅਨੰਦ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬਹੁ ਸਨਮਾਨਾ।
ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਵਨ ਅਪਨੇ ਠਾਨਾ।
ਦੇਖਤ ਚੰਦ ਬਦਨ ਕੀ ਓਰਾ।
ਲੋਚਨ ਮਨੋ ਚਕੋਰਨ ਜੋਰਾ।

ਹੋਰ ਸੁਣੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਕੁਛ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਉਹ ਇਉਂ ਹੈ -

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਪੁਨ ਭਾਖਾ।
ਕ੍ਰੈ ਨ ਹਟਾਇ ਸਕਹਿ ਤੁਮ ਕਾਖਾ।
ਜਾਨੀ ਪਰੈ ਬੈਸ ਮਮ ਬੋਰੀ।
ਠਾਨਤਿ ਰਹੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹਮ ਓਰੀ।
ਭੇਦ ਭਾਵ ਜੇ ਅਨਿਕ ਪਫਕਾਰੀ।
ਨਹਿ ਕੁਛ ਰਾਖਹੁ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰੀ।
ਬਿਗਰੇ ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਹਮਾਰੇ।
ਜੇਕਰਿ ਪੀਛੇ ਕਰਹਿ ਬਿਗਾਰੇ।
ਸਭਿ ਡੇਰੇ ਕੀ ਕਾਰ ਸੁਧਾਰਹੁ।
ਉਚਿਤ ਅਨੁਚਿਤ ਬਿਚਾਰਿ ਸੰਭਾਰਹੁ।
ਬੰਸ ਬਿਭੂਖਨ ਭਏ ਅਦੂਖਨ।
ਬਿਘਨ ਤਿਮਰ ਗਨਕੇ ਜਨੁ ਪੂਖਨ।
ਬਹੁ ਕਾਰਨ ਕਰਿ ਜਨਮ ਤੁਹਾਰਾ।
ਮੈਂ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਲੀਨਿ ਬਿਚਾਰਾ।
ਭਵਜਲ ਸਾਗਰ ਤਰਣ ਦੁਹੇਲਾ।
ਇਸ ਕੋ ਤਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਸੁਹੇਲਾ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਰਯੋ ਜਹਾਜਾ।
 ਅਨਿਕ ਗੀਤ ਕੇ ਜੀਵ ਸਮਾਜਾ।
 ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਬਿਘਨ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਚੰਡ।
 ਜਿਸਤੇ ਫਟਯੋ ਭਯੋ ਖੰਡ ਖੰਡ।
 ਤਿਹ ਸਕੇਲ ਪੁਨ ਏਕ ਬਨਾਵਹੁ।
 ਭਰਯੋ ਜਹਾਜ ਪਾਰ ਉਤਰਵਾਹੁ।
 ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਇਕ ਬਾਰ ਬਖਾਨੀ।
 ਸਿਖ ਵਿਗ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਨਿਥੋ ਬਾਨੀ।
 ਗੁਰ ਕੋ ਭਰਯੋ ਜਹਾਜ ਉਦਾਰਾ।
 ਲਾਇ ਧਯਾਨ ਕੋ ਹੋਰਿ ਬਿਚਾਰਾ।
 ਭਾ ਬਹੁ ਖੰਡ ਮਿਲਹਿ ਪੁਨ ਸੋਈ।
 ਹੁਇ ਅਸ ਪੁਰਖ ਮਿਲਾਵਹਿ ਜੋਈ।
 ਤਬਿ ਕੋ ਮੈਂ ਬਿਚਾਰਤੋ ਰਹਯੋ।
 ਅਬਿ ਸੋ ਹੋਇ ਭਲੇ ਮੈਂ ਲਹਯੋ।
 ਦਰਸਨ ਦੇਖਤਿ ਭਈ ਪ੍ਰਤੀਤ।
 ਬਿਗਰੇ ਕਰਹੁ ਸੁਧਾਰਣ ਚੀਤ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਲ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਉਂਟੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨਿਜ ਟਿਕਾਣੇ (ਡੇਹਰਾਦੂਨ) ਚਲੇ ਗਏ।

ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ

ਏਹਨੀਂ ਦਿਨੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਤੀਰਥ ਤੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ੇ ਤੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜ ਲੋਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਪਾਏ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ

ਅੱਗੋਂ ਸੁਣੋ, ਬੋਝੇ ਹੀ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਪ੍ਰਲੋਕ ਪਯਾਨਾ ਕਰ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਖੋਟੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਜੋ ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਿਰਸ਼ਾਸ ਪਿਆ ਸੀ, ਮੁਰਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ, ਬਬੇਰਾ ਕਹਿ ਰਹੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਮਗਰੋਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਵਾ ਘੱਲਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਅੱਪੜੇ। ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖੂਨੀ ਮਸੰਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਅਪਰਾਧ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਦੰਡਿਤ ਕੀਤੇ ਤੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਅਤੇ ਜੋ ਨੇਕ ਮਸੰਦ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਪਰ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲੰਮੇਰੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੇ। ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਦੇ ਜਦ ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਥੋਂ ਟੁਰ ਪਏ। ਟੁਰਨ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਨੇ ਇਹ ਵਾਕ ਕਹੇ -

ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੋ ਕਰਿ ਸਕਿ ਇਮ ਨਹੀਂ।
 ਬਡੇ ਆਪ ਮਮ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੀ।
 ਸਭ ਬਿਧਿ ਕੀ ਮਨ ਚਿੰਤ ਨਿਵਾਰੀ।
 ਆਗੈ ਸਦਾ ਸੰਭਾਰਤਿ ਰਹੀਅਹਿ।
 ਮੈਂ ਬਿਧਵਾ ਕੀ ਕਾਰ ਨਿਬਹੀਅਹਿ।(ਸੂਰਜਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਜੁੱਧ ਭੰਗਾਣੀ

ਪਾਂਵਟੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਛ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ, ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਮਾਜ ਇਥੇ ਵਧਿਆ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਤਰਜੁਮਾ ਕਰਨ ਉਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਲਗਾਏ। ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬੜਾ ਹੋਇਆ। ਵੰਨਗੀਆਂ ਮਾਤ੍ਰ ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਇਥੇ ਜੰਗ ਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਫੌਜੀ ਸਮਾਨ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ। ਰਾਜੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆ ਪਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਲ ਦੀ ਫਤਹਿ ਹੋਈ। ਪਰ ਜੰਗ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਜੋ ਇਸ਼ਾਰੇ ਹਨ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਇਸ਼ਾਰੇ ਸਨ। ਪਠਾਣਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੰਗ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਜਿਕ੍ਰ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਕੜਾ ਸੰਸਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਘੱਲੇ ਸਨ ਤੇ ਘੱਲਣੇ ਦਾ ਢੰਗ ਇਕ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਨਾਟ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੋਂ ਮਿਤ੍ਰ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹੇ, ਸਾਰੇ ਭੇਤ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ ਤਾਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੈਨਕ ਬਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਉਹ ਨਾ ਕੁਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਲਟਾ ਵਧ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਧਵੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਸੇ। ਉਹ ਸੱਚ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਦਾਨਾਈ ਤੇ ਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣਾ ਇਨਸਾਨੀ ਖਸਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਕਮਾਲ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸੇ। ਅੱਗੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਜਾਣੇ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਜੇ ਖੇਚਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ ਜੰਗ ਦਾ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਜੇ ਸਿਖਿਆ ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਦੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਲਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਈਏ।

ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਜੁੱਧ

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਫਤਹਿਸ਼ਾਹ ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਰਾਜਾ ਦਾ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਯਾ ਜੰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਨੀ ਕਰਨੀ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਖੇਪ ਢੰਗ ਤੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੱਸੀ ਹੈ -

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਕੋਪਾ ਕਬ ਰਾਜਾ।

ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋ ਬਿਨ ਕਾਜਾ।

ਇਹ ਜੰਗ 'ਭੰਗਾਣੀ' ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਉਂਟੇ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਜਮਨਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਉਪਰ ਵਾਰ, ਜਿਧਰੋਂ ਜਮਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, 7 ਕੁ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ। ਜਮਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਚੂੜ੍ਹ ਪੁਰ ਨਗਰ ਹੈ ਤੇ ਪੱਛੋਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਹ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਥਾਉਂ ਹੈ। ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਥਾਂ ਜੰਗ ਲਈ ਥਾਪੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਰੋਕ ਲਈ ਪਾਉਂਟੇ

ਤੋਂ ਇਥੇ ਹੀ ਜਾ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ ਸਨ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਉਸਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਰਾਜੇ ਆਏ ਸਨ, ਜਾਵੀ ਬੀ ਤੇ ਮਾਵੀ ਬੀ। ਕੁੜਮ-ਪੁੱਤਰ ਵਾਲਾ-ਸੀ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਲੂਰੀਆ ਬਿਲਾਸਪੁਰੀਆ। ਇਹੋ ਰਾਜਾ ਸੀ ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਛੋੜ ਕੇ ਪਾਉਂਟੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਜੰਗ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਹ ਤੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁੜਮ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਰਲ ਕੇ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ, ਕੁਮਕ ਪਹੁੰਚਣੀ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜ ਸੌ ਪਠਾਣ ਸੂਰਮਾ ਉਸ ਕੋਲ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾ ਲਓ, ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਧ ਜਾਊ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਘਟ ਜਾਊ, ਫੇਰ ਮਾਨੋ ਫੂਕ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਉਡ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਹਿਕਮਤ ਯਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਗੁਪਤ ਚਾਲ ਚਲ ਗਈ, ਪਠਾਣ ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੌਹਾਂ ਸੁਗੰਧਾਂ ਖਾਧੀਆਂ, ਪ੍ਰਣ ਕੀਤੇ, ਈਮਾਨ ਦਿਤੇ ਸਭ ਤੋੜ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਧੌਰ ਕਰਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ। ਪੰਜ ਸੌ ਉਦਾਸੀ ਲੜਾਕੇ ਬੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸਨ। ਪਠਾਣ ਗਏ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬੀ ਰਾਤ ਰਾਤ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਨੱਸ ਗਏ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਪਠਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੀ ਸਰਦਾਰ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਬੇਈਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਏਹ ਪਠਾਣ ਪੀਰ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਸਢੋਰੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਨੌਕਰ ਰਖਾਏ ਸਨ। ਪੀਰ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੁਰਖ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸੀ, ਜਦ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨੌਕਰ ਰਖਾਏ ਪਠਾਣ ਨੱਸ ਗਏ ਹਨ ਤਦ ਸੱਤ ਸੌ ਮੁਰੀਦ, ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਕ ਭਰਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਦਦ ਨੂੰ ਸਢੋਰੇ ਤੋਂ ਟੁਰ ਪਿਆ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਜੰਗ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਜੰਗ ਦਾ ਸੰਨ ਸੰਮਤ ਕੀ ਹੈ?

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - 1745 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਂਵਟੇ ਸਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

**ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਾਗੌਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ।
ਅਵਰ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਧਰਮ ਜੁਧ ਕੇ
ਚਾਇ।
ਸਤ੍ਰਾ ਸੈ ਪੈਤਾਲਿ ਮੈਂ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਥਿਤ
ਦੀਪ।**

**ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਸੁਭ ਕਰਨ ਜਮੁਨਾ ਬਹੈ ਸਮੀਪ।
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ**

ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ 1745 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੇ ਪਾਂਵਟੇ ਸਨ। ਸੋ ਜੰਗ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ 1746 ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਮਤ 1746 ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਤਰੀਕ 18 ਵਿਸਾਖ। ਬੂਟੇ ਸ਼ਾਹ ਸੰਮਤ 1744 ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਲੇਖਕ ਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਜੋ ਸੰਮਤ 1742-

43 ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਰਚਨ ਦਾ ਸੰਮਤ 1745 ਦਾ ਸਾਵਣ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪਤਾ ਪਾਉਂਟੇ ਦਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੰਗ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਆਪ ਛੇਤੀ ਹੀ ਟੁਰ ਪਏ। ਤਾਂ ਤੇ ਪਾਉਂਟੇ ਇੰਨਾ ਚਿਰ ਰਹਿਣਾ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਆਪ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਜੁਧ ਜੀਤ ਆਏ ਜਥੈ ਟਿਕੇ ਨ ਤਿਨ ਪੁਰਿ
ਪਾਵ।**

**ਕਾਹਲੂਰ ਮੈ ਬਾਂਧਿਓ ਆਨਿ ਆਨੰਦਪੁਰ ਗਾਵ।
ਜੁਧ ਦਾ ਵੇਰਵਾ**

ਪਾਉਂਟੇ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਭੰਗਾਣੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਦਰਯਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਮੈਦਾਨ, ਜੋ ਨੀਵਾਂ ਸੀ, ਜੰਗ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਇਸ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਮੈਦਾਨ ਉਤੇ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਉਤਰਨ ਚੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈ।

ਇਸ ਜੰਗਲ ਦਾ ਬੜਾ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਧਿਆਇ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੰਗ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਤੇ ਹੁਕਮ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭੂਆ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ। ਏਹ ਪੰਜੇ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੜੇ ਸੂਰਮੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਸਨ - ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ, ਗੁਲਾਬਰਾਇ, ਜੀਤ ਮੱਲ, ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਤੇ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ। ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਆਗੂ ਥਾਪਿਆ ਪਰ ਖਾਸ ਅਗੁਵਾਨੀ ਦੇ ਸਿਰ ਆਪ ਰਹੇ। ਜੰਗ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ, ਜਿਵੇਂ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਲਈ ਟੁਕਾਂ ਲਈ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਦਿਤੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿਚ ਐਉਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

**ਤਹਾ ਸਾਹ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕੋਪੇ।
ਪੰਚੋ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਾਇ ਰੋਪੇ।
ਹਠੀ ਜੀਤ ਮੱਲੋ ਸੁ ਗਾਜੀ ਗੁਲਾਬੰ।
ਰਣੰ ਦੇਖੀਐ ਰੰਗ ਰੂਪੰ ਸਹਾਬੰ।
ਹਠਿਯੋ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦਯੰ ਗੰਗ ਰਾਮੰ।
ਜਿਨੈ ਕਿਤੀਯੰ ਜਿਤੀਯੰ ਫੌਜ ਤਾਮੰ।
ਕੁਪੈ ਲਾਲ ਚੰਦ ਕੀਏ ਲਾਲ ਰੂਪੰ।
ਜਿਨ੍ਹੇ ਗੰਜੀਯੰ ਗਰਬ ਸਿੰਘੰ ਅਨੂਪੰ।
ਕੁਪਿਯੋ ਮਾਹਰੁ ਕਾਹਰੁ ਰੂਪ ਧਾਰੇ।
ਜਿਨੈ ਖਾਨ ਖਾਵਾਨੀਯੰ ਖੇਤ ਮਾਰੇ।
ਕੁਪਿਓ ਦੇਵਤੇਸ਼ੰ ਦਯਾਰਾਮ ਜੁਧੰ।
ਕੀਯੋ ਦੁੱਣ ਕੀ ਜਿਉ ਮਹਾਂ ਜੁਧ ਸੁਧੰ।**

ਇਸ ਉਪਰਲੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਖੁਹਲ ਕੇ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭਾਈ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਪੋਥੀ ਉਰੇ

ਕਰਕੇ ਖੁਹਲੀ ਤੇ ਐਉਂ ਵਾਚੀ -

ਏਧਰੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੱਧੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਰਣਥੰਬ ਗੱਡ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ ਅੱਗੇ ਨਿਸੰਗ ਵਧੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਐਸੇ ਇਕ ਥਾਵੇਂ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਲੜਾਈ ਕਿ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਰ ਗੋਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦੇ ਜਾਨ ਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਏਨਾ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਅੱਧੀ ਫੌਜ ਸੰਗੋ ਦੀ ਕੁਮਕ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਭਰਮਾਰਾਂ ਤੇ ਜੰਮੂਰਾਂ ਦੇ ਪੁੰਏ ਦਾ ਬੱਦਲ ਪੌਣ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵੈਰੀਆਂ ਵਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਫੌਜ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਹੀਜ ਪਿਆਜ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਓੜਕ ਰਾਜਾ ਭੀਮਚੰਦ, ਫਤੇਸ਼ਾਹ, ਹਰੀ ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਜਦ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਲਿਆਏ ਤਾਂ ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਫੌਜ ਸਭ ਨਾਲੇ ਦੀ ਆਡ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਦਿਤੀ, ਜਦ ਉਹ ਐਨ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਸੰਗੋ ਨੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦੂਕ ਤੋੜੇਦਾਰ ਦੀ ਬਾੜ ਝੜਾ ਦਿਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਾਰ ਸੌ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਪਹਾੜੀ ਉਸੇ ਥਾਂ ਲਿਟ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਵਾਹੋਦਾਰ ਦੁਗਾੜੇ ਭਰ-ਭਰ ਡੰਭਣ ਡਹਿ ਪਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਛੇ ਸੱਤ ਸੌ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਤੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕਹਿਣੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਹਟਾ ਲਈ ਤੇ ਕੇਸਰੀ ਸਿੰਘ ਜਸਵਾਲੀਆ ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਹੀਰ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਨੇ ਘੋੜਾ ਦੁੜਾ ਕੇ ਨਜਾਬਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜਿਆਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੇਣੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੰਗ ਦੇ ਮੱਛ ਹੋ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਓ ਤੇ ਸੁਖਨ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਨਿਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਾ ਲੁੱਟੋ ਅਸੀਂ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਪਠਾਣ ਤਾਂ ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਝਹੀ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਜਾ ਚੰਬੜਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੇ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਤੀਰਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਮਾਰ ਕੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਬੁਛਾੜ ਭੰਨ ਸਿੱਟੇ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਰਹੇ ਸੇ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਨੰਦ ਚੰਦ ਤੇ ਪੁਰੋਹਤ ਦਯਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਸਵਾਰ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੁਮਕ ਪੁਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਦੌਣ ਤੇ ਕਰਨ ਵਾਂਗੂੰ ਅਜੇਹਾ ਘਮਸਾਣ ਘੱਤਿਆ ਤੇ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਬਾਨ ਵਾਹੇ ਜੋ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਬਦਨ ਵਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਸੀਅਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾ ਧਸੇ। ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਐਨ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਰਖਾਏ ਹੋਏ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਉਹ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ (ਇਸ ਦਾ ਦਿਲੀ ਭਰੋਸਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੀ) ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ, ਦੋਨੋਂ ਭਾਈ, ਸਤ ਸੌ ਮੁਰੀਦ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪੁੱਜਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਮਾਰੀ, ਜਿਸਨੂੰ

ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੁਮਕ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਹੌਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਲਾਲ ਚੰਦ ਮਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਖੜਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਐਡਾ ਚਾਉ ਚੜਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੰਗੋ, ਮਾਹਰੀ, ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਆਦਿਕ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੂਆ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਦੇ ਬੇਟੇ) ਪੰਜੇ ਭਾਈ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਸੇ, ਘੋੜਾ ਛੇੜ ਕੇ ਜਾ ਖਲੋਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਨ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਯਾਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਮਾਨ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਅਜੇਹੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਕਿ ਐਕ ਜਵਾਨ ਕਿਕਾਨ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਾਨ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਓਸਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਹੋਈ ਸੁਣ ਕੇ ਲਾਲ ਚੰਦ ਹਲਵਾਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਸ਼ਸਤਰ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਸੀ ਢਾਲ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਚੰਦ ਵਾਲੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਛਾਂਗਿਆ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਤੇ ਹੌਸਲੇ ਵੇਖ ਕੇ ਪਠਾਣ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਭੈਸਾਂ ਚਾਰਨ ਤੋਂ ਤੇ ਤੱਕੜੀ ਤੋਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਯੋਧਿਆਂ ਵਰਗਾ ਜੰਗ ਕਰ ਦਿਖਾਯਾ ਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੱਚੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਹੱਲਾ ਕਰ ਸੱਤਰੂ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਜਾ ਪੱਸਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਵਖਤ ਪਾਯਾ, ਪਰ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਣੇ ਕਰ ਸਖਤ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਚੰਦਰ ਰਾਇ ਤੇ ਸਾਂਗਾ ਰਾਣਾਂ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਸਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਪਏ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ ਤੇ ਮਰਦ ਚੀਰ ਸਿੱਟੇ, ਤੇ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕੱਢ ਲਿਆਏ। ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੋ ਕੇ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੇ ਘੋਰ ਜੰਗ ਮੱਚਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕ ਮੁਰੀਦ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਉਹ ਮੋਰਚਾ ਵਧਾਈ ਹੀ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਗੋਪਾਲ ਚੰਦ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਤੇ ਆ ਪਿਆ। ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੁਮਕ ਤੇ ਮਾਮੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਘੱਲਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਅਜੇਹੀ ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾੜੀਆਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਗੁਪਾਲ ਚੰਦ ਨੇਅਤਿਅੰਤ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਮਾਮੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਜੋ ਜੀਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਵੱਖੀ ਵਿਚ ਪੱਸ ਗਿਆ, ਪਰ ਮਾਮੇ ਜੀ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਪੁੱਟ ਕੇ ਗੁਪਾਲ ਦਾ ਘੋੜਾ ਥਾਂ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਰਾਜਾ ਜਖਮ ਖਾ ਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਫੌਜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਲੁਕਿਆ। ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਹੰਡੂਰੀ ਤੇ ਚੰਦੇਲ, ਕੁਠਾੜੀਆ ਤਿੰਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੀਲੇ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਜੰਗ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸੀ ਓਥੇ ਝੁਕੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਨਾਲ

ਰੱਤ ਵਿਚ ਬਾਗੇ ਤਰ ਕਰ ਮੁੜੇ, ਅਰਥਾਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ, ਦੰਦ ਭਨਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ। ਏਸ ਹਾਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਸੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜੱਟ ਬੂਟ ਕਮੀਣ ਕਾਂਦੂ ਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਹ ਸਾਡੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? (ਹੁਣ ਈਦੋਂ ਪਿੱਛੇ ਤੰਬਾ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਦੇਉ) ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੇ, ਨਿਰੀ ਪੁਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਲੁੱਟ ਹੀ ਮੰਗਦੇ ਸੋ ਕਿ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਭੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋ? ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਬੋਲਿਆ, ਇਹੋ ਦੱਸ ਵੀਹ ਯੋਧੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਹਨ ਸੋ ਹੁਣੇ ਮੁੱਕੇ ਲਓ। ਏਨਾ ਆਖਦੇ ਹੀ ਪਠਾਣੀ ਐਲੀ ਐਲੀ ਕਰਦੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਹ ਉਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਬੀ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਵਜਵਾ ਕੇ ਹਾਲ ਹੂਲ ਪਾ ਕਰ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਅਜੇਹੀ ਬਰਖਾ ਸਾਰ ਦੀ ਬਰਸੀ ਕਿ ਦੜਾ ਦੜ ਆਦਮੀ ਤੇ ਘੋੜੇ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਰਾਜੇ ਹੰਡੂਰੀਏ ਦਾ ਬੇਟਾ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭਣੇਵਾਂ ਅਰਕੀ ਦਾ ਰਾਣਾ ਗੋਪਾਲ ਚੰਦ ਦਾ ਸਾਲਾ ਏਸ ਹੱਲੇ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਲੱਗੇ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਲੋਥਾਂ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਬਥੇਰੇ ਹੱਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਾ ਚੁੱਕਣ ਦਿਤੀਆਂ, ਮਾਰ ਕੇ (ਸਭ ਦੇ) ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਦਿਤੇ।

(ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ)

(ਪੰਨਾ 2 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਉਸਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾ - 136

ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਉਨਮਨੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਕੀਤਾ -

ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾ - 136

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਪੁਰਖ ਪਵਿੱਤਰ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਸਾਨੂੰ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਾਰੇ ਗਿਆਤ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਜਲ ਕੇ ਮਜਨ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਮਜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦਿਤੀ -

ਮਾਘ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥ ਪੰਨਾ - 136

(*****)

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ
ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ

SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾਜੀਵਨ ਕਾਲ ਫੀ ਕਾਪੀ
200/- 2000/- 20/-
280/- 2080/-

SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

MEMBERSHIP FORM ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Order from for back Issus

ਜਨਵਰੀ ਨਾਮ/Name

ਫਰਵਰੀ ਪਤਾ/Address

ਮਾਰਚ

ਅਪ੍ਰੈਲ

ਮਈ

ਜੂਨ

ਜੁਲਾਈ

ਅਗਸਤ Pin Code.....

ਸਤੰਬਰ Phone..... E-mail :

ਅਕਤੂਬਰ ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ

ਨਵੰਬਰ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸੰਬਰ

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE ਦਸਖਤ.....
Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India
Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg@glide.net.in, www.ratwarasahib.org

(ਪੰਨਾ 22 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੰਜਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ, ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਦੇ ਪਾਸ, ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ? ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ। ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਕਿ ਉਪਰੋਂ ਹੁਕਮ ਆਉਣਗੇ, ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਨਾਹ! ਐਨੀ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਕਲੀਫ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਆਸ਼ਾ ਸੀ। ਸੋ ਐਸੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅਸੀਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿ ਅਸੀਂ ਓਸ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਬੰਧ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਨਾਦੀ ਪਿਤਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਅਸੀਂ ਵਾਸੀ ਹਾਂ ਕਿੰਨਾ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ, ਫੇਰ ਦੂਰ ਹੋਏ ਫੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਰਖ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਮੁਰਖ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਪ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਵੀ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ ਸਰਵਣ ਕਰਿਆ ਹੈ।

(*****)

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੧	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੨	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੩	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	70/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਉ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਏਤਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	
29. ਸੰਤ ਫੁਮਾਰੇ ਫੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	

(ਪੰਨਾ 28 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਤਾਰਾਂ ਠੀਕ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਗਿਟਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਦੁਖ ਸਹਿਣ ਲਈ ਤਕਲੀਫਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਰੋੜੇ ਜਾਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਿਟਾਰ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਧੇਗਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰੇਗਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਜ਼ ਬਣਾਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਕੇ ਅੜੇ ਰਹੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਟੁੱਟ ਜਾਓਗੇ, ਤਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਗਿਟਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਿਸਨੂੰ ਵਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਿੱਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਵ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿਓ ਜੇ ਉਸਦੇ ਇਕ ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ ਬਣ ਜਾਓਗੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਉਸੇ ਦੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(*****)

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਐਤਵਾਰ - 06, 13, 20, 27 ਜਨਵਰੀ

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 22 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ।

(ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ 12.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ- 24, 25, 26 ਜਨਵਰੀ 2007, ਸਮਾਂ - ਦਿਨ ਦੇ - 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਣਗੇ।

31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਬਿਨ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ	10/-
34. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
35. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
36. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
37. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
38. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
39. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
40. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆ'	160/-
42. 'ਮਾਨੂੰਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	150/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ', :-	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-

English Version	Price
1. Baisakhi	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path',	70/-